

albertine

JUNI 2013: LIV MED HIV

see no evi, hear no evi, speak no evi - do no evi

PION
Torgata 10
Postboks 6851
St. Olavs plass
N-0130 Oslo

Tlf: 900 63 558
pion@pion-norge.no
www.pion-norge.no

Bankkonto nr:
7035 05 37323
Org. nr. 971 274 638

Ansvarlig utgiver:
Prostituertes
interesseorganisasjon
i Norge. PION

Redaktør:
Astrid Renland

Medarbeider:
Andrés Lekanger

Formgiver:
Fortress Design

Cover:
Margrethe Fosterud

Illustrasjoner/Foto:
Camilla Tveterås
Anna Lampadari
Caroline Weseth
Shutterstock

Trykk:
O. Fredr. Arnesen
Bok- og Akcidenstrykkeri A/S
www.ofrarnesen.no

Albertine takker:
Helsedirektoratet for
støtte til utgivelse av
dette nummeret.

Albertine
– deltar på en alternativ måte
i debatten om prostitusjon og kjønns-
marked, ved at aktørene først og fremst
kommer til orde.

Vi bidrar ved å beskrive en virkelighet
alle som har synspunkter på kjønns-
markedet bør kjenne til – med artikler,
innlegg, debatter og intervjuer.

Hvem var albertine?
Albertine er hovedpersonen i Christian
Kroghs roman fra 1886. Hun var en ung
Kristiania-jente som ble prostituert et-
ter å ha blitt forført av en politimann.

Boka var et angrep på den
offentlige prostitusjon, og ble med
sine åpenhjertige skildringer stemplet
som usedelig og øyeblikkelig besla-
glagt. Boka vakte voldsomt oppstyr, og i
striden som fulgte, ble Krogh idømt bot
– og beslagleggelsen ble opprettholdt.

I høyesterett holdt forfatteren selv
forsvarstalen, og den var
et forsvar for retten til ytringsfrihet –
noe som resulterte i ny rettssak.

	Leder	3
	Loven som hivpreventivt verktøy?	4
	Ny tid, ny inspirasjon	8
	Risiko og straff	13
	Snut og kondomer	16
	"No barebacking"	18
	På chat med en sosionaut	20
	Ubeskyttet sex: Et feilskjær eller en del av virkeligheten?	22
	Om seksuell helse og ansvar	25
	Kopfkino og andre fortellinger om sexarbeid	26
	Paradis: Kjærlighet - for kost og losji	28
	Kropp og følelser	31
	Stående stang- fallende feminisme?	34
	Åpent brev til norske politikere og myndigheter om sexkjøpsloven	38
	Hor på jord	42
	Buy, buy love	44

Tre tiår etter at de første tilfellene av hiv ble registrert har myndighetene tatt strafferettslig regulering av seksuell smitte, som er nedfelt i bestemmelsene i straffelovens paragraf 155, opp til ny vurdering. 22. januar falt fristen for å levere høringsuttalelse til Syse-utvalgets innstilling om strafferettslige spørsmål ved alvorlige smittsomme sykdommer: *NOU 2012:17 Om kjærlighet og kjøletårn*. PIONs synspunkt er at seksuell helse hører hjemme i helselovgivningen og ikke straffeloven, at trussel om straff ikke fungerer preventivt og at andre bestemmelser i straffeloven kan brukes i tilfeller der smitten skjer med forsett. Vårt synspunkt understøttes av en rekke internasjonale helse- og rettighetsorganisasjoner, som FNs spesialrapportør for helse og høykommissæren for menneskerettigheter, FNs Menneskeråd, Human Right Watch og Global Commission on Hiv and the Law som lanserte en rapport under AIDS-2012 i Washington DC. Organisasjonene og utvalget peker på at trussel om straff fungerer mot sin hensikt, rammer skjevt og innebærer mer undertrykking av seksuelle minoriteter og allerede marginaliserte grupper.

Syse-utvalget argumenter for at fjerning av straffetrusselen vil signalisere at det er fritt fram for å smitte andre. Vi mener at det er et argument som er dårlig belagt med empiri, smitte skjer i hovedsak ikke på bakgrunn av kalkulert risiko for straffeforfølgelse. Derimot kan trussel om straff være et hinder for å informere om smittestatus overfor partner. Et annet moment vi finner problematisk er at Syse-utvalget henstiller myndighetene om ikke å straffeforfølge utsatte grupper som stoffbrukere og sexarbeidere. Det er riktig som utvalget peker på at ingen sexarbeidere har vært dømt for hivsmitte i Norge, men vi mener

at problemet med straffelover er at når lovbestemmelsene først foreligger, åpnes muligheten for at de tas i bruk; lovbestemmelse kan få en ny og annen betydning i sammenheng med endringer i den samfunnsmessige og politisk tilnærming til enkelte grupper.

På slutten av 1990-tallet krevde ledende politikere for eksempel at politiet skulle håndheve straffelovens paragraf 155 i prostitusjonsmiljøene. I prostitusjonsfeltet opplever vi nå at mange års sosialpolitisk tilnærming i stadig større grad erstattes av straffeforfølgning av aktørene. I den sammenhengen er saken i Trondheim et skrekkes eksempel: Politiet i Trondheim gikk i november 2012 ut med en pressemelding om at en antatt hivpositiv kvinne fra Øst-Europa tilbød salg av seksuelle tjenester uten beskyttelse, for den som var villig til å betale mer for det. Pressemeldingen ble publisert i lokale aviser og fulgt opp i nettmedier. Informasjonen til politiet var ifølge pressemeldingen basert på tips og manglet dokumentasjon fra helsemyndighetene. I Norge som i andre land varierer synet på sexarbeidere, de ses vekselvis som ofre for kunder og bakmenn og som trussel mot folkehelsen.

Sist, men ikke minst mener vi at norske myndigheter i likhet med andre høyinntektsland, bør jobbe for at Norge blir et foregangsland og vise at den internasjonale kampen mot hiv må løses med andre midler enn straff. Høyinntektslands kriminalisering viser nemlig til en ubehagelig skjevhet når det gjelder smitte; aksept og enighet om kriminalisering bunner i at spredningen ikke først og fremst rammer den velstående majoriteten i disse samfunnene.

LOVEN SOM HIVPREVENTIVT VERKTØY?

Av Andrés Lekanger

Onsdag 24. oktober inviterte HivNorge til et åpent møte hvor utvalgsleder og jusprofessor Aslak Syse presenterte Syse-utvalgets innstilling til kriminalisering av allmennfarlige smittsomme sykdommer.

Aslak Syse understreket at utvalget ikke var et «hiv-utvalg»: *NOU 2012:17 - Om kjærlighet og kjøletårn*, omhandler smitteoverføring mellom mennesker og smitteoverføring via luft og vann. Det er ikke uventet, smitte-overføringen mellom mennesker som er stridstemaet. I hovedsak mener Syse-utvalget at smitte og forsøk på smitte skal være belagt med straff, men at samtykke må frita for straff dersom smitteverntiltakene er forsvarlige. Dette kan for eksempel være at den hivpositive parten har brukt kondom. Syse understreket også at det viktigste preventive arbeidet i sammenheng med smitte av for eksempel hiv, er sivilrettslig, og han pekte på at utvalget fokuserte på viktigheten av seksualundervisning i skolevesenet.

DEBATT

Et hett tema under diskusjonen var hvorvidt Syse-utvalget mente at medisiner av hivpositive burde ha noe å si for om hvorvidt man kan tiltales for å ha utsatt noen for smitte, og eventuelt for straffeutmålingen. Nyere forskning antyder at medisiner av hivpositive reduserer risiko for smitte under sex, riktignok med visse forhold. Den hivpositive må ha gått på medikamenter over en lengre periode slik at det ikke lenger kan påvises virus i blodet, og den hivpositive må ikke være bærer av andre kjønnsykdommer, fordi dette igjen øker hivvirusmengden i blodet. Forskningen

er omstridd, og Syse kunne fortelle at de stiller seg meget skeptisk til holdbarheten i funnene. Noen mener det ofte ligger politiske motiver heller enn vitenskap bak påstandene.

En hivpositiv mann fra salen stilte spørsmål rundt dette:

- Det er flere som ikke tror på denne forskningen. Utvalget sier at dere støtter dere til Stig Frøland (som også sitter i utvalget; red.anm.). Selv om Frøland er for å nedtone strafferegulering på feltet, er han tydelig på at han mener det også på medisiner er risiko for smitteoverføring.

- Ingen vitenskapsfolk påstår at det ikke er smittefare, svarte Syse kontant, - men dersom de kan være opinionsdannere, vil de hevde at medisinerer reduserer smitterisiko.

Syse viser til at flere utvalget har snakket med, blant annet fagpersoner i Nederland, hevder offentlig at medisinerer reduserer smitterisiko og derfor burde medføre straffefritak. I andre sammenhenger hevder de samme personene at man ikke kan være sikker på medisinerer reduserer smitte.

Pasientrådets representant i salen spurte Syse om utvalget mener at straffelovens paragraf 155 og forslagene til endring, er hivpreventive.

- Dette skriver vi rett ut at det vet vi ikke, svarte Syse. Han fortsatte med å si at utvalget ikke tror at noen som helst lov kan ramme alle, men at behovet for normdannende lover eksisterer, blant annet ut fra allmenn rettsfølelse. - Vi har skissert forslag til normerende lov på feltet, sa han.

Pasientrådet fortsatte med å peke på at utvalget i sin rapport kritiserte UNAIDS for deres standpunkt imot kriminalisering av hivsmitte, og at de

i rapporten skriver at de frykter at en avkriminalisering vil øke risikoadferd og smittetall. Har dere belegg for disse påstandene, ble det spurt.

- Det vi sier, svarte Syse, er at i dag har vi straffetruer. Ved å ta vekk straffeforfølgelse sender vi som samfunn ut signal om at smitteadferd er risikofritt.

Pasientrådet refererte også til at utvalget har skrevet at Stig Frøland ikke mener det er noe gjennombrudd i forskning på medisiner og smittefare, men at med de nye medisinerne økes livskvaliteten:

- Opplever du at det er tilsvarende endring i oppfattelsen av hvor alvorlig det er å bli smittet, sett i lys av nye medisiner, innenfor jussen?

- Jussen er av natur konservativ, svarte Syse.

Hans Heen Sikkeland, leder i Landsforening for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner, Oslo og Akershus, fulgte opp Pasientrådets kritikk:

- Er det utvalgets syn at det kun er lovverket som gjør hivpositive til ansvarsfulle mennesker?

Syse mente dette var å lese rapporten feil:

- Vi sier at hivpositive har et smittepotensial som hivnegative ikke har. Når potensialet er der, skal man ha regler som oppmuntrer til ansvarsfull atferd. Sikkeland pekte på at utvalget tar hensyn også til allmenn rettsfølelse i sine vurderinger, og spurte hva utvalget føler om dette, da den allmenne rettsfølelse er basert på skremmende lave kunnskaper om hivsmitte.

- Dere skriver jo også samtidig at det mangler kunnskap i den generelle befolkningen. Er det da trygt å hvile seg på den allmenne rettsfølelse?

- Vi har diskutert den allmenne rettsfølelse lenge, svarte Syse. - I samtlige dommer har det ikke vært noen som

har stilt spørsmål ved om dette bør straffeforfølges. Dersom det har vært dissens, er det alltid lekdommeren som mener at straffen bør være høyere.

FORSKNING

Hans Heen Sikkeland fra LLH tok opp igjen ballen om forskning som tyder på at vellykket medisinerer av hiv-positive tar vekk risikoen for smitte:

- Dere avblåser all slik forskning sier du, men også i Washington under Aids 2012-konferansen nå i sommer ble det lagt fram forskning som pekte på at den reelle smittefaren, dersom den hivpositive er medisinerer, i praksis er lik null. Hvorfor avblåser dere denne forskningen, som har kommet fra flere hold?

Syse gjentok at forskere sier én ting som politiske aktører, og en annen ting i forskningsøyemed.

- Dette er problematisk, men det er også svært interessant å se på de kryssende interessene her. Syse-utvalget legger til grunn at det i 2012 fremdeles er smittefare, også med vellykket behandling.

ANSVAR

Det ble også referert til Helseutvalget for bedre homohelse, som støtter store deler av utvalgets rapport, og en kronikk de nylig publiserte på homonettstedet gaysir.no. Der skriver utvalgets leder, Rolf Angeltvedt, at dersom man følger vanlige retningslinjer for sikrere sex, vil man ikke kunne straffeforfølges. Oralsex uten kondom, hvor man unngår sæd-kontakt, regnes som sikrere sex. Pasientrådet spurte om utvalget hadde tatt stilling til hvor grensene for sannsynlighet for strafferettslig

ansvarsløshet lå, og om det fantes gråsoner. Pasientrådet refererte også til en sak hvor straffelovens paragraf 155 hadde blitt brukt, og hvor dommens begrunnelse hadde nevnt ubeskyttet oralsex, noe som står stikk i strid til rådene fra Helseutvalget.

- Er det ikke smitterisiko, er det selvfølgelig ingen straff, svarte Syse. – Men viser tallene at det er risiko for smitte, vil det medføre straff. Det er ikke kun sannsynlighet for smitteoverføring som tas med i beregningen. Klamydia smitter langt lettere enn hiv, men det kan behandles. Hiv og hepatitt er alvorlige kroniske sykdommer, og dette tas derfor også med i beregningen.

Olav Andre Manum fra HivNorge spurte om utvalget kunne utdype hva de mente om kriminalisering av tilfeldig sex, og ansvar.

- Vi foreslår en nedkriminalisering. At dersom det gjelder en glipp, enkelt-hendelser, skal det ikke kriminaliseres, men er det snakk om hensynsløs atferd hvor den smittede har sex med den samme personen gjentatte ganger uten å opplyse om smitte, eller det det handler om en person som har mye ubeskyttet sex med tilfeldige partnere, altså et gjentakende mønster, da skal det straffeforfølges.

Syse fortsatte med å fortelle at med dagens lovverk har man gjort seg selv til kriminell dersom man har tilfeldig, ubeskyttet sex, og der man «i kampens hete» ikke opplyste om egen hivsmitte:

- Vi foreslår at dersom du da treffer den samme personen igjen neste gang og ber partneren teste seg, har du ikke krenket loven. Dersom du derimot treffer personen igjen og har ubeskyttet sex, da krenker du loven.

Syse kunne fortelle at utvalget mener samfunnet skal være særlig tilbakeholden i bruk av straff når det gjelder visse grupper, som hivpositive som har sex med andre hivpositive, og hvor status er kjent; ved smitteoverføring via mor og barn, for eksempel gjennom amming; for sexarbeidere og sprøytenarkomane. Syse-utvalget har også gått inn for utdeling av engangsprøyter i norske fengsler, noe som i dag er forbudt.

SKADEREDUKSJON I FENGSEL

Arild Knutsen som leder Foreningen for human narkotikapolitikk spurte Syse om utvalget hadde utfordret myndighetene på deres forpliktelser

på området smittevern:

- Dette vil da kunne gjelde skadereduserende tiltak. Oslo kommune deler for eksempel ikke ut fullt utstyr til oppkok av narkotika, dette fordi den skadereduserende politikken kommer i konflikt med nulltoleransepolitikken. Syse mente det er problematisk at Helsedirektoratet snudde i spørsmålet om utdeling av engangssprøyter i fengsler, etter press fra fengselsbetjentene:

- Det er farlig, og i strid med retten til smittevern, å nekte sprøyteutdeling. Vi mener man kan dele ut sprøyter uten å gjøre fengslene utrygge, og vi har kommet med forslag til hvordan dette kan gjøres. Et samfunn må også kunne ta politiske valg som til dels strider mot hverandre. Vi må kunne ha skadereduksjon samtidig som vi har nulltoleranse.

Det kom også opp positive tilbakemeldinger fra salen, blant annet til at Syse-utvalget har foreslått endringer i bioteknologiloven, slik at par der

den ene er hivpositiv som ønsker å bli foreldre, kan bli tilbudt sædvask.

Aslak Syse regnet med at rapporten vil skape mye debatt fremover, og understreket at utvalgets rolle ikke var å være en part i debatten, men å legge fram kunnskap og foreslå endringer.

-Nå er det opp til departementet, som har fått overrakt rapporten. Det er dem dere må prøve å påvirke, avsluttet han.

Om ikke endringene fra Syse-utvalgets innstilling tas til følge, eller om ikke andre endringer kommer inn, vil de lovendringene som allerede ligger på bordet (straffelovens 2005 paragraf 237-238) bli gjort gjeldene.

**Ved å fokusere på seksuell helse
generelt og for hele befolkningen, vil
vi kunne oppleve en reduksjon av hiv og
andre seksuelt overførbare infeksjoner.**

NY TID, NY INSPIRASJON

- Synspunkter på Syse-utvalgets innstilling fra et utvalgsmedlem.

Av Kim Fangen

Hiv har vært en del av vår globale virkelighet i over 30 år. Man regner med at 60 millioner mennesker har blitt smittet i løpet av denne perioden, 35 millioner av disse lever i dag. For første gang i verdens hivhistorie går tallene på nydiagnostiserte hivpositive ned. Dette skyldes primært at flere hivpositive får tilgang til behandling. En behandling som gjør at hivpositive kan leve gode og lange liv, og at majoriteten som står på behandling har fullt suppressert HIV RNA og dermed er svært lite smittsom. The Centers for Disease Control and Prevention (CDC) har nettopp vurdert de nyeste forskningsdataene og konkluderer med at antiretroviral behandling kan redusere risikoen for at en hivpositiv overfører viruset til en hiv negativ med 96 prosent. UNAIDS har begynt å snakke om en verden uten hiv i sin strategiplan for 2011 til 2015: *Getting To Zero*. Medisinske fremskritt har altså endret situasjonen i en svært positiv retning.

Denne endringen bør også reflekteres i lovgivning og rettspraksis. Samtidig er situasjonen ikke bare positiv. I enkelte land og i enkelte grupperinger ser vi en økning i antall nye hivdiagnoser. I Norge er antallet årlige nye hivdiagnoser blant homofile menn og andre menn som har sex med menn tredoblet siden 2002. Denne økningen er svært alvorlig og krever at vi styrker og utvikler det forebyggende arbeidet, både blant hivnegative og hivpositive.

HIV OG STRAFF?

Jeg har som hivpositiv primært forholdt meg til hiv når vi i utvalget har diskutert detaljene rundt de vedtatte bestemmelser for allmennfarlige smittsomme sykdommer (§§ 237 og 238). Det meste av min argumentasjon springer ut fra erfaringer vi hivpositive har hatt med den gjeldende bestemmelsen § 155, som i en årrekke med rette har gått under navnet «hiv-loven». Som kjent er dette ikke en hiv-spesifikk lov, men i praksis har den, nesten uten unntak,

blitt benyttet for å straffeforfølge hivpositive. Det finnes kun et par tilfelle hvor den har blitt anvendt i sammenheng med en annen allmennfarlig smittsom sykdom (hepatitt B og C).

KONTRAPRODUKTIV OG DISKRIMINERENDE

Jeg mener at det hivrelaterte arbeidet, både ivaretagelsen av hivpositive og forebyggingen av nysmitte, ikke har vært tjent med et lovverk som av oss hivpositive har blitt oppfattet som mistenkeliggjørende og stigmatiserende, og som ikke har tatt hensyn til at hivpositive har rett til et godt seksualliv. Et lovverk som ikke har tatt inn over seg de psykososiale utfordringer det innebærer å leve med hiv, og som ikke har innsett at forringet livskvalitet og problemer med å mestre sikrere sex ofte henger sammen. Et lovverk som ikke har vært tydelig på hva som anses som ulovlig seksuell atferd, og hvor strafferettslig ansvar står i misforhold til dagens kunnskap om hiv og risiko for smitteoverføring. Videre mener jeg at vi hivpositive ikke har vært tjent med et lovverk som har brutt med grunnleggende prinsipper om likhet for loven. Det har virket som om loven har rammet tilfeldig og urettferdig når kun et fåtall straffesaker har blitt reist de siste årene, samtidig som flere hundre personer har fått hivdiagnosen hvert år. Det har også virket grunnleggende urettferdig og lite hensiktsmessig at alt ansvar skal hvile på de av oss som er kjent med egen hivpositive status, når vi vet at mange ikke kjenner til egen status og at r. smitte krever at hivnegative velger å ha usikker sex.

I lys av det økende antall nye hivdiagnoser blant homofile og bifile menn, samt andre menn som har sex med menn, kan man med rette spørre seg hvilket preventivt resultat benyttelsen av denne bestemmelsen kan vise til? Min påstand er at den ikke har tjent sitt formål, verken sett fra et folkehelseper-

spektiv eller et forebyggingsperspektiv. Hiv er ikke lenger en trussel mot folkehelsen slik man antok den kom til å bli tidlig på 1980-tallet. Dette har vi vært klar over i mange år nå. Selv før medisinen kom, var dette et faktum. Allikevel virker det som om den «epidemiske» tankegangen henger igjen hos mange. Folkehelseperspektivet står derimot sentralt når det gjelder smittespredning (indirekte smitte) av andre allmennfarlige smittsomme sykdommer, via luft, vann og mat. Jeg har derfor sammen med et enstemmig utvalg gått inn for at § 238 blir benyttet slik det er foreslått.

Det er ikke gjennom straffeloven vi reduserer videre spredning av hiv. Jeg mener at hiv og andre seksuelt overførbare infeksjoner ene og alene er et helseanliggende. Det er der fokuset skal og må ligge, hvis man ønsker å hindre at flere blir smittet. Det betyr at vi må endre vårt tankesett og legge om kursen fra strafferegulering over på en helsemessig innfallsvinkel. En ansvarliggjøring av begge seksualpartnere, uten at dette knyttes til straff. Jeg har ingen tro på at straffeloven er et egnet redskap for å regulere helserelatert atferd. Straffeloven kan derimot virke som en hvilepute for myndighetene og skape en falsk trygghet blant folk.

AVKRIMINALISERING

Jeg mener at man ikke skal kriminalisere ubeskyttet sex og følgelig ikke seksuelt overførbare infeksjoner. I normale relasjoner mellom to likestilte og jevnbyrdige personer som frivillig bestemmer seg for å ha sex, hører ikke kriminalisering/straffeloven hjemme, uavhengig om hiv overføres eller ikke. Jeg mener at straff kun skal kunne benyttes i de tilfellene hvor man kan bevise at noen har hatt til hensikt å overføre en allmennfarlig smittsom sykdom og har lyktes i dette. Da kan de generelle bestemmelsene om legemsbeskadigelse benyttes, men utover dette tilfellet skal ikke de alminnelige

bestemmelsene om voldslovbrudd kunne anvendes ved smitteoverføring. Mitt forslag innebærer dermed en klar avkriminalisering, idet jeg foreslår at en smitteoverføringsbestemmelse kun skal ramme tilfellene hvor det foreligger forsett i form av hensiktsforsett og smitte faktisk er skjedd i denne hensikt. Smitteoverføring med vanlig forsett eller såkalt dolus eventualis skal etter mitt forslag ikke rammes, selv om smitte faktisk er skjedd. Dette gjelder også tilfeller hvor det kun er utvist grov eller simpel uaktsomhet. Dersom det kun er snakk om å utsette for smittefare, det vil si at smitte ikke er skjedd, skal det etter mitt forslag uansett ikke kunne straffes.

HIVPOSITIVE - EN UUTNYTTET RESSURS

Vi som lever med hiv ønsker å være med og redusere smittetallene. Vi ønsker å være «del av løsningen» og ikke bli sett på som «problemet». På lik linje med ønsket brukermedvirkning fra alle pasientgrupper i Helse-Norge, mener jeg at vi hivpositive i særdeleshet er en viktig gruppe å inkludere. Jeg mener vi er en uutnyttet ressurs i det forebyggende arbeidet. Vi sitter på unik kunnskap som kan si noe om hvorfor vi ble smittet. Denne kunnskapen har man til nå ikke benyttet seg av - ingen spør oss om mulige bakenforliggende/medvirkende årsaker til at vi ble smittet. Her ligger det et stort potensial med tanke på forebygging av nysmitte og vi ønsker å være med på dette arbeidet.

FELLES MÅL

Uansett hva vi måtte mene om straffeloven så har alle aktører innen hivfeltet (myndigheter, organisasjoner og aktivister) et felles mål om at færrest mulig skal bli diagnostisert med hiv. Hvordan når vi dette målet? Tiltak må rettes både mot hivpositive og hivnegative. Vi må styrke og sette klare krav til smittevernarbeidet. Vi må bedre mestringsevnen til alle som lever med hiv. Vi må få testet flere, og det må testes oftere. Nydiagnostiserte som ønsker å begynne på behandling må få mulighet til det. Vi må sette fokus

på viktigheten av risikoredusering, og innse at det er et vesentlig tilskudd til det tradisjonelle forebyggende arbeidet. Som kjent er det å gjøre litt riktig, bedre enn å gjøre ingen ting.

Det er ingen grunn til at Norge ikke kan bli best i verden på dette området; vi har kunnskapen, kompetansen og økonomien. Vi har en oversiktlig situasjon og vi har mulighet til å nå alle. Seksuelt overførbare infeksjoner er en del av vår felles virkelighet. Det er ikke bare hiv som øker i omfang, men også de andre infeksjonene. Det kommer stadig flere utfordringer som for eksempel behandlingsresistent gonorré. Vi vet ennå ikke hvilket omfang dette vil få og hvilke konsekvenser det vil medføre. Jo flere ganger et menneske må behandles for en seksuelt overførbare infeksjon, desto større er sjansene for komplikasjoner eller at

Vi som lever med hiv ønsker å være med og redusere smittetallene. Vi ønsker å være "del av løsningen" og ikke bli sett på som "problemet".

man utvikler resistens og utvikler en kronisk tilstand. Selv om denne informasjonen har nådd frem til majoriteten av befolkningen, endres ikke vanen med å ha ubeskyttet sex. Dette kan vi lese ut fra stadig økende tilfeller av seksuelt overførbare infeksjoner.

Vi bør finne en måte å utarbeide en helhetlig plan for hvordan en i Norge skal arbeide med seksuell helse på alle områder. Denne planen må ta for seg både de mørke og lyse sidene av seksualiteten og må omhandle seksualitet gjennom hele livsløpet. En slik plan må ta sikte på å styrke den generelle befolkningens seksuelle helse, samtlig som man utarbeider særtiltak for spesielt utsatte grupper med særskilte utfordringer som for eksempel MSM, flyktninger, asylsøkere og familiegjennforente. Dette kan for eksempel gjøres ved at en nedsetter et utvalg som skal ha til mandat å utarbeide en handlingsplan for å styrke helhetlig seksuell helse, inkludert forebygging av seksuelt overførbare infeksjoner. Den nåværende nasjonale strategiplanen for bedre seksuell helse er for ensidig fokusert på

forebygging av uønsket svangerskap. I et slikt utvalg bør helsemyndighetene være representert i tillegg til representanter for aktuelle faggrupper og relevante organisasjoner.

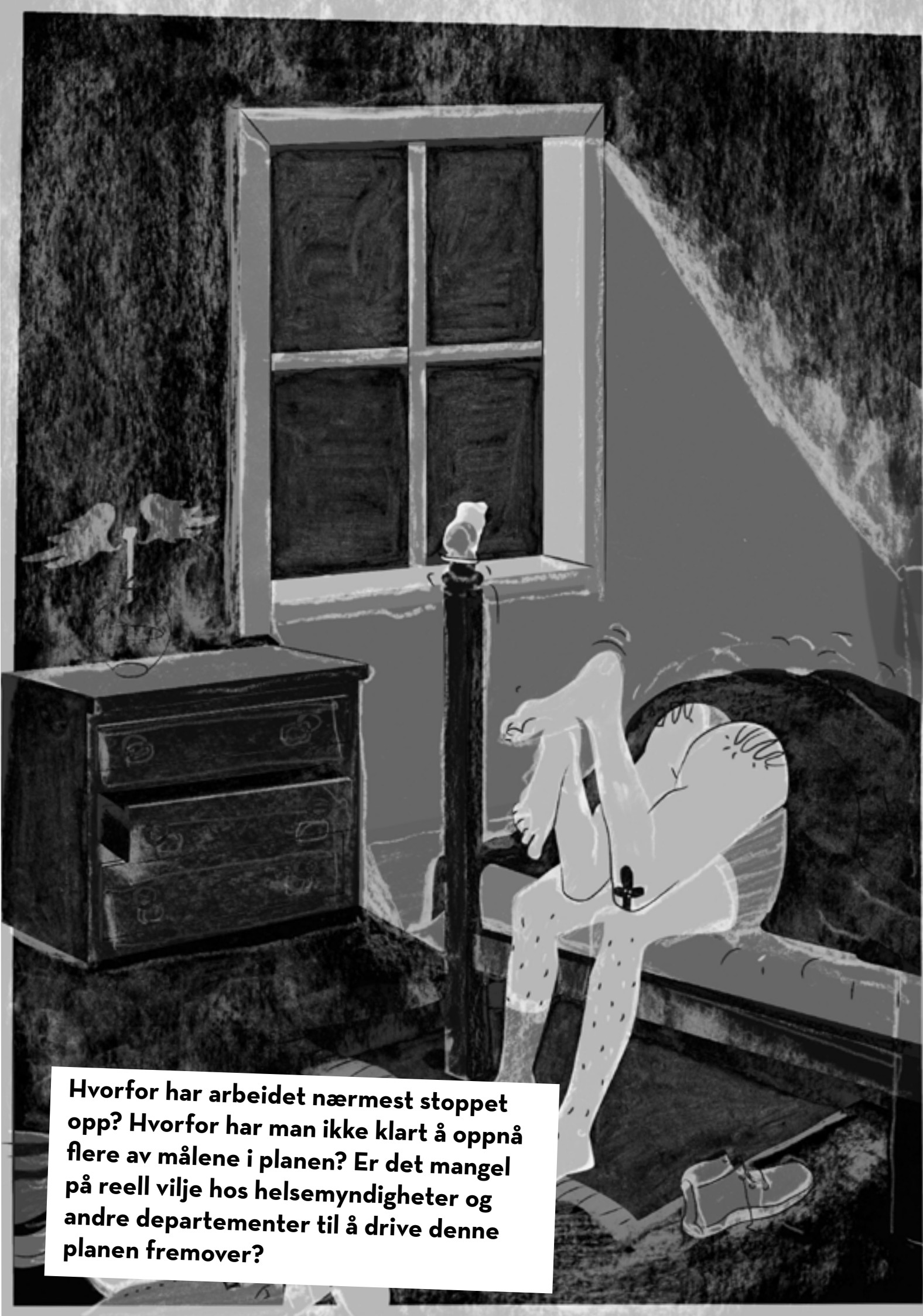
NASJONAL HANDLINGSPLAN

Vi er mange hivpositive som mener at den nasjonale handlingsplanen Aksept og mestring 2009-2014 er en svært viktig og riktig plan for det hivforebyggende arbeidet. Her har seks departementer og direktorater forpliktet seg til helhetlig innsats i hivarbeidet ved å definere mål og strategiske grep på en rekke områder. Noe er allerede satt i verk, men svært mye gjenstår, og den nylig avholdte midtveiskonferansen viste at arbeidet går trått og at det er stor frustrasjon blant aktørene.

Det som har blitt gjennomført er blant annet igangsettelse av Norges første lærings- og mestringskurs for hivpositive. Dette kurset er utviklet gjennom et samarbeid mellom Lærings- og mestrings-

senteret (OUS), Infeksjonsmedisinsk avdeling (OUS) og det nyetablerte Nye Pluss Hivpositives landsforening. Her står blant annet mestring av seksuallivet sentralt. Dette har vært et vellykket pilotprosjekt som det er meningen skal være et kontinuerlig tilbud til alle som lever med hiv og til alle som blir diagnostisert med hiv, uansett nasjonalitet, etnisitet og/eller seksuell legning. Vi ligger på etterskudd i dette arbeidet, men vi håper at vi skal klare å komme på banen med et bredspektret tilbud til denne pasientgruppen som til nå har fått liten oppfølging bortsett fra rent medisinsk oppfølging.

Et annet viktig tiltak som er gjennomført under hivplanen er kursing av helsepersonell som jobber med hiv, i hvordan samtale med pasienter om endring i helserelatert atferd, inkludert seksuell atferd. Verktøyet er en samtalem metode (motiverende intervju) som skal øke pasientens motivasjon til endring. I 2011 deltok i underkant av 100 helsepersonell på slike kurs i regi av Helsedirektoratet. Flere trenger slike kurs, og dette må følges opp med oppfølgingskurs. Slik kursing av både pasienter og

Hvorfor har arbeidet nærmest stoppet opp? Hvorfor har man ikke klart å oppnå flere av målene i planen? Er det mangel på reell vilje hos helsemyndigheter og andre departementer til å drive denne planen fremover?

helsepersonell er noe som kan øke både mestringssevne og livskvalitet hos hivpositive og er derfor svært viktige helsefremmende og hivforebyggende tiltak. Tidligere behandlingsstart samt økt satsing på testing for hiv og andre seksuelt overførbare infeksjoner er andre tiltak som virker smitteforebyggende. Med ovennevnte unntak så er svært få av de mange definerte strategiske grepene i hivplanen gjennomført. Hva skyldes dette? Hvorfor har arbeidet nærmest stoppet opp? Hvorfor har man ikke klart å oppnå flere av målene i planen? Er det mangel på reell vilje hos helsemyndigheter og andre departementer til å drive denne planen fremover? Har man sagt seg fornøyd med å lage en god plan og overlatt ansvaret for implementeringen til siviltt samfunn og helsepersonell? Her trengs det nasjonal styring og oppfølging.

INTERNASJONAL VEIVISER?

Jeg mener vi har en unik mulighet nå til å legge om kursen og vise hvordan hiv

og andre seksuelt overførbare infeksjoner kan og bør bli behandlet på en konstruktiv og inkluderende måte. Ved å fokusere på seksuell helse generelt og for hele befolkningen, vil vi kunne oppleve en reduksjon av hiv og andre seksuelt overførbare infeksjoner. Vi må arbeide for å motivere og inspirere hvert enkelt individ og på den måten best ivareta samfunnets interesser.

Det er en ny tid som bør inspirere alle som arbeider og lever i dette feltet. Vi vet så uendelig mye mer nå enn da hiv ble innlemmet i straffeloven. Vi har helt andre muligheter i dag til å bekjempe dette viruset, ved å sette flest mulig i stand til selv å ivareta egen helse. Det er her vi kan bidra til å snu den negative utviklingen vi opplever nasjonalt, og det vil også gi oss en mulighet til å vise vei internasjonalt. Det er mange øyne rettet mot Norge i disse dager som følger spent med på hvordan vi velger å gå videre med denne utfordring. Det hviler et ansvar på oss alle til at vi forvalter dette på best mulig måte.

I stedet for straff trenger vi redskap for å mestre livet med hiv sier
Kim Fangen, som vil avkriminalisere hivsmitte.

Av Andrés Lekanger

RISIKO OG STRAFF

Da Syse-utvalget leverte i oktober sin innstilling om strafferettslige spørsmål ved alvorlige smittsomme sykdommer: *NOU 2012:17 - Om kjærlighet og kjøletårn*, var det to dissenser. Den ene gikk i mot at man skal kunne straffeforfølge en person når det ikke foreligger smitte, den andre dissensen vil avkriminalisere smitte. Kim Fangen mener at straffelovens alminnelige kapittel har tilstrekkelige bestemmelser for å ramme den som med fortsett eller vilje smitter andre, og at vi derfor ikke trenger særlover for hiv. Leder for utvalget, Aslak Syse, hevder på sin side at fraværet av en egen lovgivning rettet mot smitte kan medføre strengere straffer og at man mister muligheten til å utforme straffebestemmelsene, som for eksempel at kondombruk og åpenhet rundt hiv-status skal fritas for straffeansvar.

LOVER OG ANSVAR

Vi har spurt Fangen om han ikke er bekymret for at man gjør det verre for hivpositive uten en særlov mot smitteoverføring?

- Det er godt spørsmål. Jeg er ingen fagperson på juss, men juseksperter jeg har snakket med, støtter bruken av allmenne strafferettsbestemmelser og

mener særlovgivning er problematisk sett opp mot prinsippet om likhet for loven. Dessuten er jeg helt tydelig på at jeg mener at straff kun skal benyttes når smitte har skjedd og man kan bevise at det var et klart ønske, eller hensikt, om å gjøre dette. Her er jeg på linje med UNAIDS.

- *Men hvordan skal man skille mellom smitte som har skjedd med hensikt, og smitte som skjer fordi man av ulike grunner ikke vil si at man har hiv?*
- Hva man skal legge i begrepet hensikt er et juridisk spørsmål. Det kan være at en hivpositiv, som meg, slutter på medisiner slik at virustallet i blodet øker og man dermed blir mer smittsom. Deretter har personen ubeskyttet sex, som er mest risikofyllt. Det er uansett å starte i feil ende. Vi bør se dette fra et folkehelseperspektiv, altså det som er alles interesse. Vi må stille spørsmålet om særskilte straffebud mot hivsmitte er med på å redusere smitte. Om det er tilfellet, hvorfor har vi siden 2002 hatt en tredobling i nysmitte innen gruppen menn som har sex med menn? Et annet viktig spørsmål er at dersom man virkelig mener lovverket er et effektivt middel i kampen mot hivsmitte, hvorfor er det brukt så lite mot nettopp denne gruppen? Det er stort sett kun anvendt

i saker som omhandler heteroseksuell smitte. Dersom majoriteten hadde vært rammet mest av hiv, i stedet for minoriteter som homofile og sexarbeidere, tror jeg aldri straffeloven ville blitt brukt som verktøy. Det at det er et moralsyn som har ledet til et slikt lovverk, er meget bekymringsfullt. Det undergraver rettssikkerheten i samfunnet. Når det gjelder ansvar, mener Fangen at selv om begge eller alle parter har ansvar for å beskytte seg selv og andre, har hivpositiv et særskilt ansvar for å forhindre smitte. Det er en holdning han tror de fleste hivpositive deler.

- *Du skriver at man ikke skal kriminalisere ubeskyttet sex og følgelig ikke smitte av seksuelt overførbare infeksjoner. Men ubeskyttet sex i seg selv er vel ikke kriminalisert, og det er jo å utsette andre for smitte eller smittefare?*

- Teknisk sett stemmer det, men bortsett fra første gangen du hadde sex og mistet jomfrudommen, vil du alltid ha skjellig grunn for å tro at du er smittefarlig. I forslaget til paragraf 237 og 238 (som skal innføres i stedet for straffelovens paragraf 155) fritar bruk av kondom for ansvar, men følgene av å gå på medisiner mot hiv er ikke tatt med i beregningen. En hivpositiv som har gått på medisiner i

MESTRING

NETTVERK

TRYGGHET

KONTAKT MED FAGFOLK

KUNNSKAP

OPPFØLGING

MESTRING

"GI HIVPOSITIVE REDSKAPENE FOR Å LEVE MED VIRUSET I STEDET FOR Å MØTE OSS MED STRAFF. PÅ DEN MÅTEN KAN VI MESTRE ET HELT OG FULLVERDIG LIV OGSÅ MED HIV."

en lengre periode og som ikke har andre kjønnsykdommer, vil ha så lavt virustall at infeksjonen i praksis ikke er smittsom. Dette er derimot ikke tatt med i vurdering av ansvar og straff. Det er også viktig å påpeke at det ikke står i selve lovteksten til straffelovens paragraf 237 at kondom fritar for ansvar, men i forarbeidet til loven. Men det viktigste er ifølge Kim Fangen oppfølgingen hivpositive får, det er i dag store forskjeller på hvordan helsevesenet takler det og ofte en ren tilfeldighet om det er bra.

- Det er uhyre viktig at nydiagnostiserte får en god og helhetlig oppfølging av fagfolk med kunnskap om hiv. Det vil gjøre det enklere for hver enkelt å mestre et liv med hiv. Det å skape trygghet og bygge opp et nettverk rundt hver enkelt pasient er den beste investeringen samfunnet kan gjøre for å hindre at flere blir smittet. Straffeloven har ingen funksjon på dette området.

HIV OG SEKSUELL HELSE

Intervjueren stusset over at Fangen i sin dissens til innstillingen skriver at samfunnet har nådd ut med informasjon om hiv og andre soi. Selv om menn som har sex

med menn er gruppen med mest hivsmitte, har samtidig også homofile som gruppe et mer bevisst forhold til både kondombruk og smitte enn heterofile. Kan ikke dette ha noe å gjøre med at homofile ble hardest rammet og dermed ikke bare har fått kunnskap, men også er blitt tvunget til å reflektere over den på en annen måte på grunn av personlig nærhet til det kunnskapen handler om?

- Jeg tror de fleste av oss ønsker å ta ansvar for egen og andres seksuelle helse, og jeg tror de fleste også gjør det. Men det skjer glipper, vi har vel alle gjort feil en eller annen gang. Hiv er en stor utfordring verden over i gruppen menn som har sex med menn. Det som er interessant, er at de som smittes i denne gruppen har en gjennomsnittsalder på 37 år. Det er altså mennesker med kjennskap til og kunnskap om hiv. Medisinene har gjort hiv til en kronisk sykdom og ikke den visse død, og dermed gjort den mer usynlig. Her ligger noe av utfordringen. Gi hivpositive redskapene for å leve med viruset i stedet for å møte oss med straff. På den måten kan vi mestre et helt og fullverdig liv også med hiv.

- Kan fokuset på medisinerer ha snevret inn synet på hva som er seksuell helse? Det finnes jo andre infeksjoner enn hiv.

- Klamydia kan ha store konsekvenser for kvinner, som kan bli sterile av smitten. Mye bruk av antibiotika er heller ikke heldig fordi befolkningen da utvikler resistens. Dermed svekkes menneskehetens helse hver gang vi bruker antibiotika. Man bør derfor diskutere seksuell helse i et bredere perspektiv enn risikoen for hivsmitte.

SNAKK MED OSS!

- I dissensen din skriver du at ingen ser ut til å være interessert i hvorfor hivpositive blir smittet, kan du utdype dette?

- I dette landet har vi tilgang til kondomer og glid, og vi har informasjon om hvordan hiv smitter, likevel blir flere og flere smittet. De aller fleste av oss som lever med hiv kan si noe om hvorfor vi ble smittet, og det bør da være interessant å finne ut hvorfor? Ingen har spurt meg om hva som gikk galt. Hvordan kunne jeg bli smittet med alt jeg visste? Jeg hadde levd i et forhold med en hivpositiv mann i ni år uten å bli smittet. Hva skjedde? Hvorfor benytter vi oss ikke mer av de kunnskapene som faktisk finnes?

AIDS-2012 samlet over 20 000 deltakere fra hele verden i Washington DC en uke i slutten av juli i fjor. Det var en milepæl at konferansen ble avholdt i USA. På grunn av innreiseforbud for hivpositive har USA vært boikottet som vertsland av det internasjonale aids-samfunnet siden 1990. Innreiseforbudet ble opphevet av president Obama.

Under åpningsseremonien holdt en rekke celebre gjester taler, deriblant Washington DCs ordfører, Vincent Gary, som kunne fortelle publikum at lokale myndigheter sørget for at det i 2011 ble delt ut over fem millioner kondomer. Han glemte, kommenterte en amerikansk sexarbeider, å si at politiet beslaglegger de fleste av dem. Dette ble senere bekreftet av en taxisjåfør som kunne fortelle hvor i byens gate- og parkområder sexarbeidere blir raidet av politiet, som beslaglegger kondomer og bruker det som bevis for bøtelegging og fengsling av personer som selger sex. Absurditeten i at de samme myndighetene samtidig bruker store ressurser både på hivforebygging og straffeforfølgelse av samme gruppe, var ikke blant de mest profilerte temaene på konferansen, til tross for headingen «Turning the tide together». Og det kom heller ikke så sterkt i fokus at ca. 2,7 prosent av en befolkning på 600 000 lever med hiv eller aids i vertsbyen for konferansen og at smitteraten er epidemisk i noen grupper, spesielt blant fattige afroamerikanske kvinner.

Et felles løft for å snu «epidemibølgen» omfattet altså ikke å gjøre noe med strukturelle forhold for å gjøre utsatte grupper mindre utsatt. Prostitusjon er forbudt i 49 stater i USA, og «stopp og sjekk for kondomer» brukes i såkalt proaktivt politiarbeid for å avdekke om folk er sexarbeidere. Samtidig fungerer kondomer som bevis for illegale handlinger som å offentlig tilby eller etterspørre kjøp og salg sex.

HOMSEPEST OG AIDSHORER

Sexarbeidere fikk rollen som syndebukk da hivepidemien kom på 1980-tallet. I Norge diskuterte myndighetene kriminalisering av prostitusjon for å forebygge spredning, og i mange andre land, blant annet USA, ble kampen mot hiv brukt for å anholde sexarbeidere, stenge bordeller og rydde gatene. I California ble det i 1988 foreslått en lov som skulle åpne for tvungen hivtesting av alle som ble arrestert for prostitusjonsrelatert aktiviteter. Positiv test skulle føre til skjerpet straff for å utsette andre for smitte, uansett om sexarbeideren praktiserte med kondom eller ikke. Det fikk blant annet skribenten, kunstneren, sexarbeideren og aktivisten Carol Leigh (også kjent som Scarlot Harlot og kvinnen bak begrepet sexarbeider) til å skrive en henstilling i det feministiske og progressive magasinet *On the Issues Magazine* om at sexarbeider- og ho-

moaktivister måtte stå sammen mot syndebukkrollen og diskriminerende lovgivning. Leighs appell til tross, i dag praktiserer flere delstater tvungen testing, og det er mange kvinnelige sexarbeidere som soner dommer for å ha utsatt noen for smitte (men altså ikke smittet noen) i amerikanske fengsler.

Når det gjelder norske myndigheters politiske tilnærming kan den sies å ha utviklet seg fra moralsk panikk til pragmatisk helsepolitisk arbeid. I en hovedoppgave i sosialantropologi (De farlige andre, Oslo: UiO 1992) skriver Anne Lise Middelthun at hivepidemien kom til Norge i to omganger. I 1981 avdekket man de første tilfellene blant menn som har sex med menn, og sykdommen ble da kalt aids, og i media omtalt som homsepest og homsekraft. I 1983 ble det klart at det var hivviruset som forårsaket sykdommen, men først i 1985, da antistofftesting ble tilgjengelig, innså man at hiv også kunne smitte gjennom heteroseksuell aktivitet. Det medførte, skriver Middelthun, at både i Norge og andre land ble kvinner som solgte sex omtalt med krigstyper i media og beskrevet som dødsmaskiner og levende hivbomber.

De kvinnelige sexarbeiderne i Norge ble de nye syndebukkene, og det til tross for at det ikke var registrert smitte av hiv ved kjøp av sex i Norge. Det ble også tatt for gitt at kjøp av sex skjedde uten beskyttelse selv om både norsk forskning som *Bakgater* av Liv Finstad og Cecilie Høygaard fra 1985 så vel som internasjonale prostitusjonsstudier viste at kondombruk var norm og praksis blant kvinner som selger sex. Det å ikke bruke beskyttelse ble oppfattet som et normbrudd innad i miljøene og kunne medføre sanksjoner i form av fysisk vold. I tillegg kom flere former for seksalg eller tjenester som ikke medførte risiko eller minimal risiko.

Ledende politikere og medisinerere krevde tvangsanbringelser av «aidsshorene» som utgjorde en trussel mot menn som kjøper sex og deres ektefeller. Middelthun viser hvordan den politiske tilnærmingen til hivepidemien hadde paralleller til 1800-tallets syfilisbekjempelse, og hun problematiserer hvordan sexarbeiderne og ikke-kunden ble sett på som en trussel mot samfunnshelsen. Hun viser til en uttalelse fra høyrekvinnen Wenche Frøgn Sællegg som i 1987 gikk hardt ut mot daværende helsedirektør Torbjørn Mork fordi han ikke ville innføre tvangstesting og tvangsbehandling: «Vi vet at aidsmittende i prostitusjonsmiljøet daglig er en fare for sine kunder, og i neste omgang kundens ektefelle, het det. Dette illustrerer paradokset i at det konstrueres en direkte smitteforbindelse mellom den farlige sexarbeideren og kjøperens uskyldige kone der kjøperens rolle nærmest blir borte. Når det kommer til fordeling av skyld og skam

er det kvinner som selger sex som er pålagt ansvaret, og det er interessant hvordan bildet av den heteroseksuelle mannen som er uten ansvar har overlevd både seksuelle revolusjoner og radikale samfunnsmessige endringer.

Men det er samtidig interessant å merke seg at helsemyndighetene med Helsedirektoratet i spissen krevde at det var menn som kjøpte sex og ikke kvinner som selger, som skulle være i fokus for myndighetens anti-hivkampanjer. I hvilken grad de nådde det målet er et åpent spørsmål. Sammenlignet med svenske myndigheters kampanjeplakater med bilde av en kvinne som står på en gate og teksten *Idag har hon legat med 14 män - utan kondom*, fremstår de norske med bildet av en mann med ryggen til og to kvinner som eksponerer sitt ansikt og tekst som sier *Du kan kjøpe deg AIDS-smitte, muligens som mindre stigmatiserende?*

SAMARBEIDSLINJEN

Ingenting er så galt at det ikke er godt for noe, sies det, og det kan man godt si om hivepidemien. For uansett hvor diskriminerende den politiske tilnærming til kvinner som solgte sex var, la også forebyggingstiltakene grunnen for samarbeid mellom myndigheter og sexarbeidere både i inn- og utland. Finansieringsmuligheter og brukerorienteringen dannet på mange måter «den andre bølgen» av selvorganisering blant sexarbeidere - første bølge var slutten av 1960-tallet da horer, husmødre og andre kvinner forkastet de tradisjonelle kjønnslenkene og krevde selvbestemmelse og kontroll over egen kropp og seksualitet. Som kjent ble sexarbeiderne ganske kjapt ekskludert fra det gode radikale selskapet, det gjaldt forresten også homofile. De mest autoritære venstreradikalerne så på homofili som et utslag av borgerlig dekadens og et produkt av kapitalismen som ville forsvinne med sosialismen, forteller Inge Ås som var med å starte opp Lesbisk Bevegelse i 1975 (Kampdager, Oslo: Kilden 2003).

Det var ulike former for organisatorisk samarbeid som vokste fram, og sexarbeiderorganisasjonene som ble etablert på 1970-tallet tidlig ute med hivforebyggende arbeid. Andre frivillige organisasjoner og offentlig tiltak som oppsto på 1980-tallet utgjorde en broket forsamling med høyst ulike ideologier. I tillegg til sexarbeidernes egne organisasjoner var det religiøse grupper og organisasjoner som jobbet for å beskytte kunden mot hivpositive sexarbeidere. Noen jobbet med exit-programmer for å bekjempe prostitusjon, mens andre var opptatt av rettigheter og allierte seg med sexarbeiderne.

I 1989 etablerte Helsedirektoratet et prosjekt som skulle «skolereprostituerte for medvirkning i informasjonsarbeidet om ansvar

og sikrere sex». Det ble ansatt to kvinnelig sexarbeidere, og etter opplæring ble de utstyrt med kondomer, glidekrem, våtservietter og sågar sæd- og virusdrepende stikkpiller. Middelthun gir en god beskrivelse av hvordan politiet og sosialarbeiderstanden så med stor skepsis på at sexarbeidere selv skulle drive hivforebyggende arbeid; klienter som ble statsansatte hjelpere skapte kaos og uforutsigbarhet. PION ble etablert i 1990, og selv om organisasjonen ikke var et direkte resultat av helsemyndighetenes samarbeid med sexarbeidere, er det ingen tvil om at det bidro til å styrke selvorganiseringsarbeidet.

Det hivforebyggende arbeidet åpnet også for andre tilnærminger for både forskere og sosialarbeidere. Skadereduksjon ble et tema og et supplement til kvinnebevegelsens anti-porno og prostitusjonskamp, og prostitusjonsfeltet ekspanderte som forskningsfelt. Andre problemstillinger åpnet for en bredere kunnskapsproduksjon. Det ble mer fokus på sammenhengen mellom former for prostitusjon og risiko for smitte, noe som bidro til at prostitusjonsforskningen ble løftet fra gaten til innendørsmarkedet. Det kom en erkennelse av at forholdene sexarbeidere jobber under påvirket alt fra vold til smitterisiko. Den nederlandske forskeren Ine Vanwesenbeeck studie *Prostitutes' Well-being and Risk* (1994) var banebrytende europeisk forskning, og i norsk sammenheng var May-Len Skilbreis studie *Når Sex er arbeid* (1998), et viktig kunnskapssupplement til forskning på gateprostitusjon.

Under en nordisk prostitusjonskonferanse på Hafjell i 1993 deltok sexarbeidere for første gang og Dagbladet kunne fortelle om «hore-opprør på seminar» og at 20 prostituerte hadde kommet til orde. Dagbladet hadde også intervju med Kirsten Frigstad, PION-damenes allierte og organisasjonens talsperson, som uttalte at seminaret hadde vært et gjennombrudd for sexarbeidernes stemme i den offentlige debatten som fra nå av vil være vanskelig å kneble.

LØFTET

Nye tanker og skadereduksjon til tross; nyhetsoppslag om hivsmittede sexarbeidere er alltid en medievinner, og på tampen av 1990-tallet var det fortsatt bekymringen for kundene som rådet. I noen dager i november 1999 kjørte Aftenposten en rekke artikler om hivspredning i prostitusjonsmiljøet, det gjaldt tre mannlige og ni kvinnelige hivpositive sexarbeidere som gjorde markedet utrygt for kunder. Arbeiderpartiets Tom Pape og Fremskrittspartiets Margaret Eckbo, henstilte kunder om både bruke kondom og teste seg og tenke på at de hadde kone eller samboer som kan smittes. Pape uttalte seg hissig mot at politiet ikke var villig til å gjøre noe (som å kreve identiteten til de hivpositive sexarbeiderne fra organisasjoner som kjente til dem), og viste til at andre land hadde håndhevet forbudet mot smitte og fått folk dæmt. Det Pape viste til var straffelovens bestemmelser -i § 155 som kriminaliserer den som smitter eller utsetter andre for smitte av hiv, men som politiet ikke ville håndheve så lenge det ikke forelå en anmeldelse fra en kunde som hadde blitt smittet.

Sett i lys av dette er det kanskje ikke så rart at Bush-administrasjon i 2003 fikk gjennomslag for at organisasjoner og land som søker hivforebyggende bistandsmidler gjennom USAID, måtte avgi et løfte om at de var imot

prostitusjon og at de ikke samarbeidet med sexarbeidere, sexarbeiderorganisasjoner eller andre organisasjoner som ikke har tatt et offentlig standpunkt mot prostitusjon. I aidsplanen til tidligere president George Bush - *PEPFAR - President's Emergency Plan for Aids Relief*, ble prostitusjon og menneskehandel pekt ut som en av hovedårsakene til hivspredning. Ifølge Bush-administrasjonen var bekjempelse av prostitusjon derfor et viktig politisk mål i den internasjonale kampen mot hiv og aids.

Alle land som er avhengige av bistandsmidler fra USAID må underlegge seg kravene nedfelt i loven fra mai 2003. Det førte i sin tid til at brasilske myndigheter takket nei til 40 millioner dollar fordi myndighetene ikke aksepterte at USA skulle kontrollere landets innenrikspolitiske anliggender. Andre land og organisasjoner kastet så å si sexarbeidere ut med badevannet, og anti-prostitusjonsløftet er blitt kritisert for å presse prostitusjon under jorden og bidra til at sexarbeidere igjen har blitt fritt vilt for korrupt og voldelig politi.

POLITI OG SEXARBEIDERE

USA har hatt liten innflytelse på norske helsemyndigheters innenriks eller utenriks hivarbeid. Men om USA prostitusjonspolitik ikke har funnet veien til Norge via helsemyndighetene, har den fått desto sterke gjennomslag via justissektoren. Norges kamp mot menneskehandel er som klippet ut av en annen lov som amerikanske myndigheter har etablert for å styre internasjonalt, nemlig *TVPA - Trafficking Victims Protection Act*, som har lagt grunnen for utforming av det internasjonale samfunnets tilslutning til Palermo-protokollen. Norge har ifølge USAs egen rapportering forbeholdlig fulgt og definert prostitusjon som den verste formen form utnyttelse, kriminalisert etterspørselsiden og slått et slag mot sexturisme ved å ha utvidet det norske forbudet til også å omfatte nordmenns kjøp av sex i utlandet.

Dermed har det skjedd noe som man ikke trodde var mulig: Etter 30 års kamp mot hiv har tradisjonelle hivforebyggende midler som kondomer og glidekrem nå fått status som bevis i politiets håndhevelse av straffelovens paragraf 202 (hallikparagrafen) og 202 a - sexkjøpsloven. Kondomer i veska bekrefter at det foregår eller at man har tenkt på å drive med prostitusjon, og kan bety alt fra innreisenekt (forebygging av kriminell handling), utskrivning av bot (kunden bøtelegges for forsøk på kjøp), og tap av leilighet (huseier blir tipset). I USA opererer politiet med mengde; tre kondomer eller mer er ifølge Human Right Watch' rapporten *Sex Work at Risk - Condoms as Evidence of Prostitution in Four US Cities* et sikkert tegn på sedelighetsforbrytere. Følgene er at mange ikke har kondomer på seg for å unngå bøter og fengsling. Rapporten avdekker en sjokkerende mangel på logikk mellom lokale myndigheters helse- og justispolitikk: Det brukes millioner av dollar på hivforebyggende arbeid som ødelegges av prostitusjonslovgivningen og politiets håndhevelse av den.

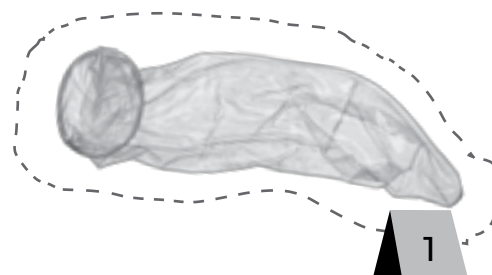
I Norge har kriminalisering av prostitusjon ført til at politiarbeidet har fått en dominerende rolle i den politiske tilnærmingen til prostitusjon. Man kan derfor spørre seg om man er tilbake til start; altså til begynnelsen av 1980-tallet da sosiale tiltak erstattet ensidig politikkontroll av prostitusjonsfeltet. Det er i alle fall alarmerende at mange ledende

stortingsrepresentanter og folkevalgte har tatt til orde for å legge ned prostitusjonstiltak som jobber med skadereduksjon og krever at kun tiltak som jobber med å få kvinner ut av prostitusjon skal ha offentlig finansiering. At helsemyndigheten har tilføyd et nytt punkt i hivstrategiplanen *Aksept og mestring* med mål om å redusere negative konsekvenser av sexkjøpsloven, er vel og bra, men indikerer samtidig at justissektorens dominerende rolle ikke utfordres.

ANTI-KRIMINALISERINGSBEVEGELSE

Konferansen i Washington viser imidlertid at motstanden mot kriminalisering og uforstandlig hiv- og aidspolitikk, er stor. USA har mange og sterke sexarbeiderorganisasjoner som samarbeider med andre brukerorganisasjoner, politiske pressegrupper, akademikere og andre fagprofesjoner det sivile samfunnet utgjør en sterk opposisjon. De siste årene har vi også i Norge sett at strafferettslig regulering av smitte, dopbruk og kommersiell sex har ført til mer og bedre samarbeid mellom organisasjoner i det sivile samfunnet. I det internasjonale samfunnet har helseorganisasjoner tatt til orde for avkriminalisering, og under aidskonferansen lanserte *Globale Commission on Hiv and the Law* og *Global Commission on Drug Policy* rapporter med blant annet klare anbefalinger om avkriminalisering av prostitusjon, stoffbruk og hivsmitte. Utvalgene slår fast at kriminaliseringen er kontraproduktiv og fungerer som brennstoff for mange lands hivpidemier.

Avslutningsvis kan man si at etter 30 års kamp mot hiv og aids så har man ufornuftig myndighetspolitikk til tross skapt et sterk og internasjonal motstandsbevegelse. Mange var ekskludert for muligheten til å delta på grunn av innreiseforbud for sexarbeidere og stoffbrukere og mange boikottet konferansen av samme grunn. Men å marsjere sammen med tusenvis av andre til Washington-monumentet med krav om at det internasjonale samfunnet holder løftet om å jobbe mot hiv og aids, og noen dager senere ta til gatene for sammen med mange tusen sexarbeidere, hivaktivister, stoffbrukere, skeive, Occupy-aktivister og mange, mange andre, å marsjere mot Det hvite hus, gir i alle fall en følelse av at vi kanskje likevel kan flytte fjell.

Idealet er sex med kondom,
men det er ofte pengene som rår.

«NO BAREBACKING»

Av Morten Sortodden

Mannlige sexarbeidere har i hovedsak vært en usynlig gruppe både i skeive miljøer og i prostitusjonstiltakene. Det er i ferd med å endre seg; i 2008 etablerte PION et prosjekt rettet mot menn og transpersoner som selger sex, og i 2011 startet Prosentret sitt Pro Mann-prosjekt.

ONLINE

Menn som selger sex til menn har internett som viktigste arena for å treffe kundene sine. Alle de vi har og har hatt kontakt med, bruker nettet. Dette betyr ikke at ikke formidling av sexsalg kan skje på andre arenaer som på utesteder, i parker etc., men PIONs arbeid er først og fremst rettet mot online-kontaktformidling.

Sexarbeid blant menn skiller seg ut fra sexarbeid blant kvinner på flere områder, blant annet ved at det er mer vanlig for kvinner å ha et etablert miljø med andre sexarbeidere eller etablere arbeidsfellesskap. Kvinner rekrutteres ofte av venninner eller noen som har kjennskap til sexarbeid, men nesten alle de mennene vi har vært i kontakt med, opptrer som «enslige ulver» og oppgir at de ikke har noen fellesskap med andre menn som selger sex. Det er bare ett eneste arbeidsfellesskap med unge menn vi har kontakt med per i dag.

Jeg jobber i hovedsak med å sende ut meldinger til annonsører på eskortesider om vårt tilbud, som består av rådgivning, juridisk bistand, hjelp til å komme i kontakt med

helsevesenet, og ikke minst gratis kondomer og glidemiddel. Vi får svært ofte positiv respons i form av smileys og takksigelser. Noen sier eksplisitt at de ikke ønsker kontakt med oss. Fra andre får vi ingen respons der og da, men det kan komme i ettertid. Som oftest er det helt spesifikke spørsmål vi får, som for eksempel om det er lov å selge sex fra egen leilighet eller hybel en leier, hvor man kan hivteste seg, og om hjelp til å komme i kontakt med andre offentlige tiltak som NAV, UDI o.l. PION jobber også i det skeive miljøet, både i tilknytning til uteliv, og mot det organiserte miljøet. Vi skriver innlegg og kronikker og deltar på festivaler. Vi arrangerte også en kveld på homoutestedet London Pub, hvor vi kombinerte dragshow med kunnskapsformidling om seksuell helse. I etterkant av å ha markert oss på disse arenaene opplever vi at menn som selger sex tar kontakt med spørsmål.

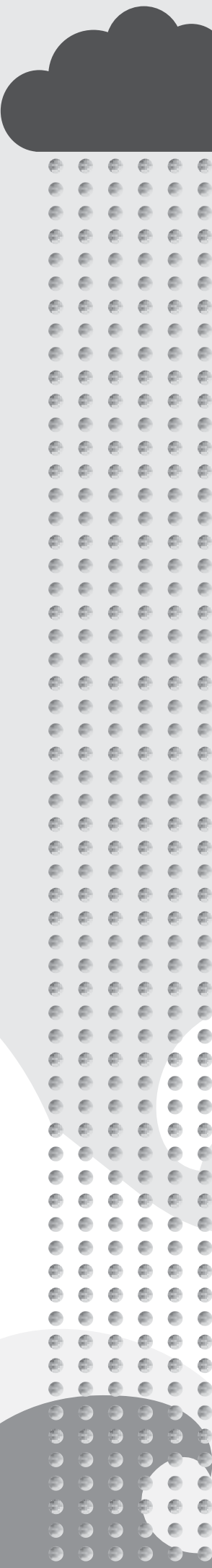
MANGFOLDIG GRUPPE

Noe av det første som slår meg når jeg jobber med skeive sexarbeidere, er hvor uensartet denne gruppen er. Forskning viser også dette. Det er like mange grunner til å selge sex som det er selgere. I løpet av det siste året har vi fått mye kontakt med en gruppe unge sexarbeidere som ikke er norske, og som selger mye sex. De er svært aktive brukere av internett, på flere forskjellige kanaler, og får således mange kunder. Noen av dem har problemer som ikke har

med det å selge sex å gjøre, men mer med den generelle situasjonen de er i. Så som at de er papirløse innvandrere, eller at de bor sammen med familie som forventer at de gifter seg når de har fått opphold eller ved retur til hjemlandet.

FORHANDLINGSKORT

Helt siden hivepidemien kom til Norge på midten av 1980-tallet har det å begrense epidemien vært en sentral del av arbeidet som prostitusjonsfeltet har hatt overfor sexarbeidere. Også for PION som interesseorganisasjon har dette vært svært viktig. Vi er representert både i det nasjonale Hiv-Rådet, og i styret til Hiv Norge. Det er blitt registrert en økning i nye hivsmittede blant menn som har sex med menn de siste årene, spesielt i Oslo. Det er ikke bare hiv som øker, men også syfilis og gonoré. I år har det vært en liten nedgang når det gjelder hivsmitte i denne gruppen, men ingen nedgang når det gjelder syfilis og gonoré. Dette tyder på at usikker sex fortsatt er vanlig. I forkant av en konferanse om sikrere sex blant menn som har sex med menn i Stockholm i 2011, tok jeg kontakt med rundt 25 av de aktive sexarbeidere jeg hadde vært i kontakt med før, for å høre om det å praktisere sikrere sex var det vanlige for dem. For meg kunne det se slik ut, siden så å si samtlige hadde annonser på nettet der det sto «safe sex only», «no barebacking» etc. De jeg snakket med sa alle at de bare praktiserte sikrere sex med

kunder, men at de ofte opplevde forespørsler om ubeskyttet sex. Men med noen av dem jeg snakket med, kom det fram at hvis de hadde blitt tilbudt mye penger, ja, så kanskje ...

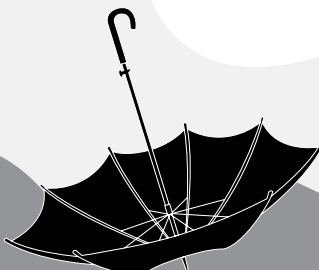
I RFSL-rapporten *Osynliga synliga aktörer om skeivt sexarbeid*, og i Ulla Bjørndals rapport *Et usynlig marked?* (Pro Sentret), om menn som selger sex fra 2010, blir det nevnt flere eksempler på at bruk av beskyttelse er noe mange kan forhandle om. Det at vi fikk så bastante svar og det at sikrere sex også blir sett på som noe en kan forhandle om i nevnte undersøkelser, kan skyldes flere ting. Men for oss er det viktig at dette kan tolkes som om viljen til å ha sikrere sex absolutt er der, og så kan en ha en dialog hva det innebærer. Vi ble ikke møtt med motvilje av dem vi hadde kontakt med, og vi har fortsatt denne dialogen, men for ikke å mase, og dermed skremme noen vekk, nøyer vi oss med å spørre om de har kondomer og glid. De jeg hadde kontakt med her, var meget seksuelt aktive menn med identitet som profesjonelle sexarbeidere; til forskjell fra menn med mer sporadiske erfaringer med sex i bytte mot vederlag.

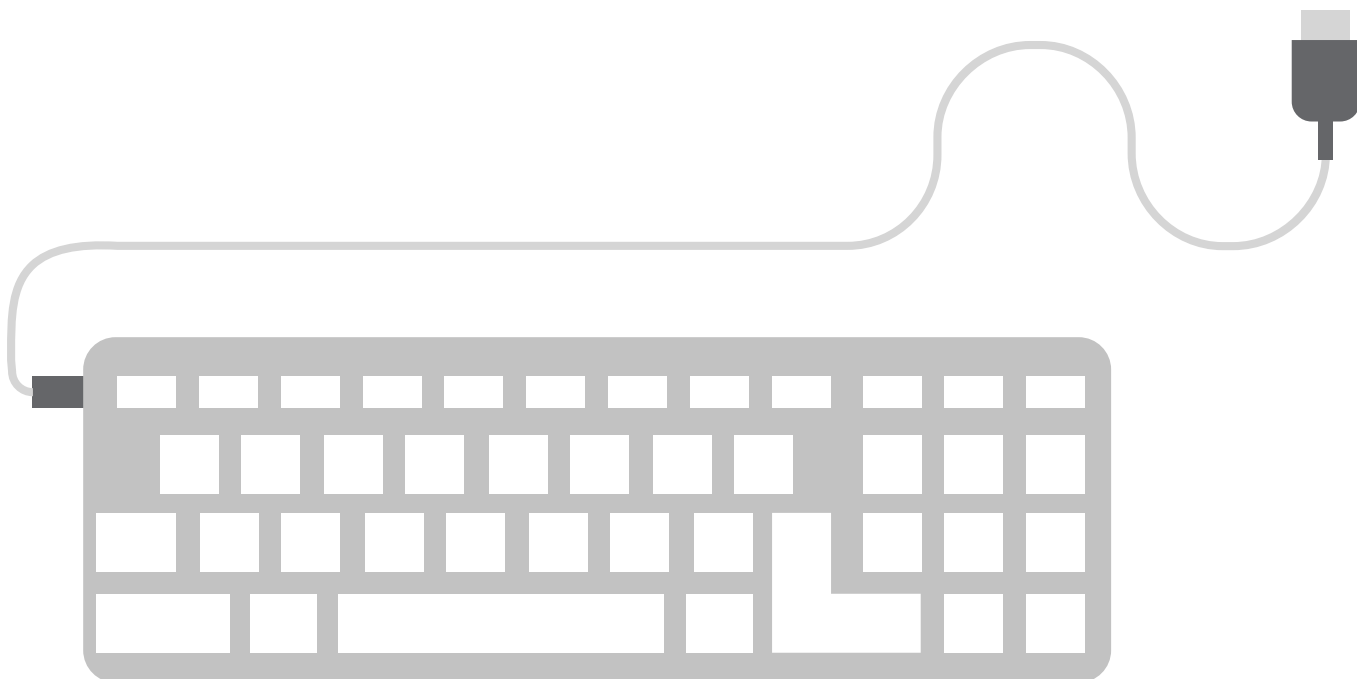
UNGE MIGRANTER

For PION er det viktig å nå ut til unge sexarbeidere og især de som er i en situasjon der de ikke har opphold i Norge. Disse er som ofte ikke fortrolige med vårt helsevesen fordi de har dårlige erfaringer fra helsevesenet i hjemlandet. Mange stoler ikke på at taushetsplikten vil bli overholdt og vil av den grunn verken formidle om sexarbeid eller be om å få ta en test. Noen har også spurt om de vil bli utvist fra Norge hvis hivtesten er positiv. De kjenner heller ikke til at det er mange steder en kan teste seg anonymt og gratis. Vi formidler informasjonen om hvor det er mulig å få tatt en test, og for dem som oppholder seg i Oslo, tilbyr vi oss å følge per-

sonen dit om det er ønskelig. Mange av dem har liten kunnskap om hiv og andre infeksjoner, selv om salg av sex har vært inntektskilde på vei til og gjennom Europa som migrant. De bruker heller ikke skeive utearenaer der kondomer og informasjonsmateriell deles ut. De regner seg ikke som homofile, selv om de har sex med menn for å tjene til livets opphold. Av og til tror de at en bare kan få hiv hvis en er homofil eller at en må være den passive parten seksuelt for å bli smittet av kjønnssykdommer. Det er et stort potensiale for å drive informasjon mot denne gruppen. Noen av de unge sier at hvis kunden har med kondom, kan de bruke det. De synes derimot det er for dyrt å kjøpe, og de ønsker ikke å hente kondomer på homouteststeder. De ble derfor veldig glad for å få vite at de kan hente gratis kondomer hos oss, og mente dette ville styrke deres forhandlingsposisjon i forhold til kundene.

En av erfaringene våre med å jobbe med skeive sexarbeidere og menn som selger sex spesielt, er at det tar veldig lang tid å bygge opp tillit, men hvis en jobber målrettet og er synlig til stede både på internett, i den skeive bevegelsen, og andre arenaer der sexarbeidere er, tar folk etter hvert kontakt når de har behov for det.

PÅ CHAT MED EN SOSIONAUT

Penger, kuk, nick, fitte, kondom, sex, chat...
praksisarbeid som sosialarbeider på nett.

Av Richard Lunden, student i sosialtarbeid ved Høgskulen i Sogn og Fjordane

Det var under min praksisperiode på Prosentret i Oslo våren 2012 at jeg ble litt kjent med prostitusjonsfeltet i Oslo og på internett. Jeg skulle begi meg inn på et ganske ukjent felt, og første dag i praksis fikk jeg spørsmålet av brukerne på sentret: «... Og hva studerer du da?» Jeg svarte: «Sosionom,» og fikk til svar: «Å ja, her kaller vi dere bare sosionauter!» Dette var starten på en praksisperiode fylt med nye erfaringer, og en plass der en kunne snakke rett fra levra.

DIGITAL INTERAKSJON

Praksisen gikk i hovedsak ut på å arbeide sosialfaglig med oppsøkende arbeid og chatting med brukere på internett. Dette er en arbeidsmetode som jeg ikke kjente så godt til, og gjennom praksis ville jeg se nærmere på den. I praksisoppgaven forsøkte jeg å trekke teoretikerne fra studiet inn i det praktiske arbeidet vi gjorde. Jeg tok utgangspunkt i en amerikansk forsker på sosialt arbeid som heter Lawrence Shulman og som har utviklet en modell for samhandling mellom sosialarbeidere og klienter. Nå fikk jeg se hvordan jeg kunne bruke dette i et arbeid på internett.

«Interaksjonistisk modell» brukes for å forstå relasjonene mellom mennesker, og det er relasjonen som står i fokus, altså hva som skjer i mellom meg og deg.

TUNING

Shulmans modell bygger på en forestilling om tre faser i et forhold. I første fase som er forberedelsesfasen, skal man forberede seg på hva og hvem man kan møte. Det er viktig å stille seg inn på hvem man skal møte i oppsøkende sosialt arbeid, og forberedelsesfasen handler om «tuning in», i mitt tilfelle å stille seg inn på hva man kan møte på nettet. Det å møte mennesker i ulike situasjoner er noe man må forberede seg på, for alle er vi ulike, og brukeren skal føle seg ivaretatt og forstått. I samtaler på internett gjør jeg den erfaringen at det er mye enklere å åpne seg når man er anonym i et chatterom. Her virker terskelen for å ta opp vanskelige tema mye lavere enn i et ansikt-til-ansikt-møte. Jeg opplevde at brukerne gjerne ville snakke om temaer som gjerne betegnes som litt tabu, som seksuelle leker, salg og kjøp av sex, og om vanskelige ting som misbruk og vold. I slike samtaler er det viktig å ha kunnskap om hvordan man kan

snakke om dette og hvordan det er å ha hatt slike opplevelser. I tillegg må man forberede seg på at alt er «bare ett klikk unna», både det å starte en samtale, og det å avslutte den. Et nyttig verktøy i et slikt arbeid er å ha gode rutiner på kunne snakke med en kollega etter en arbeidsøkt på internett.

Samtaler med mennesker som ga tydelig uttrykk for å være deprimeret og alene, gjorde inntrykk på meg. Jeg forsøkte å være til stede så godt jeg kunne, og når brukeren plutselig bare blir borte, så føler man seg fryktelig hjelpsløs. Hva skjedde med personen etterpå, og var det kanskje noe jeg sa som satte stopper for samtalen? Når man arbeider på internett i et chatterom, ser man ikke hvem man snakker med. Man vet heller ikke om personen er den han utgir seg for å være, eller hvordan personen egentlig reagerer på ulike tema som blir tatt opp.

" DET JEG HELT KLART SER, ER AT DET Å VÆRE TILGJENGELIG PÅ NETTET BETYDDE MYE FOR BRUKERNE VI SNAKKET MED."

UTFORDRINGER

I møte med en bruker legger man gjerne en plan for møte og oppfølgingen. Shulmans modell snakker om åpningsfasen og kontraktarbeidet, der det avklares hva som er rollen til sosialarbeideren. Man skal fange opp klientens ønsker for samtalen og forsøke å kartlegge vedkommendes problemer. Et slikt arbeid virker enklere når jeg jobber med brukeren ansikt til ansikt, for da kan man tolke kroppsspråk, men utfordringen med internett er at temaskifte og den direkte kommunikasjonen skjer mye raskere. Det blir umulig å avtale i hvilken rekkefølge man skal ta opp problemene i en samtale på nett. Det skal bare ett klikk til for å avslutte en chat. Dette gjør at man må følge opp brukerens spørsmål og hva han vil ta opp der og da. Jeg opplevde også at man må være rask. Bruker man for lang tid på å formulere seg, avslutter gjerne brukeren samtalen før man har rukket å svare. Jeg tenker også at man skal være forsiktig med å gå inn i vanskelige temaer om ikke brukeren tar dem opp selv, siden man ikke vet hvordan brukeren har det og hvordan han vil reagere. Også her opplever sosialarbeideren at det kan være vanskelig å fange opp hva som er problematisk når man ikke har noe stemmeleie og kroppsspråk å forholde seg til.

NICK OG IDENTITET

I de samtalene jeg gjennomførte og de jeg observerte på nett, ble det hele veien viktig å ha fokus på spørsmålene som brukeren kom med der og da, og ikke legge opp til lengre oppfølging via nettet. Det hadde klart vært ønskelig å kunne avtalt rammer for tid og tema for samtalene, noe som Shulman-modellen legger mye vekt på. Shulman legger også mye vekt på at vi sammen med brukeren skal for-

berede en avslutning, at brukeren skal «klare seg selv», men dette er med tanke på en lengre oppfølging, noe som vanligvis ikke ble et tema i det arbeidet jeg deltok i. Likevel ble det en naturlig anledning til å tilby videre oppfølging og kontakt på internett og telefon, og inviterte brukerne til å komme innom Pro Sentret eller henvise dem til lokale tilbud der de bor. Det jeg helt klart ser, er at det å være tilgjengelig på nettet betydde mye for brukerne vi snakket med. Og at over tid kunne vi se at en relasjon til de ulike personene ble bygget. En av de største utfordringene med dette var å identifisere om man hadde snakket med personen tidligere, uten å bryte taushetsplikten. Et nickname kan endres fra gang til gang, og et nick kan benyttes av flere personer. Vi måtte alltid anta at den vi snakket med var en ny bruker for å kunne bevare taushetsplikten. Dette var jeg redd kunne gjøre det vanskelig å få en god relasjon, men det viste seg at de vi snakket med hadde god forståelse for dette, og de ga uttrykk for at vi var til å stole på. Det å jobbe sosialfaglig på internett er slik jeg ser det kommet for å bli, og det skulle kanskje bare mangle. Nesten alle i dag bruker nettet flittig, og da må også sosialarbeideren være der. Jeg håper at når jeg blir ferdig utdannet, kan jeg bli en sosionaut på nett!

På tross av kunnskap om seksuelle smitteveier og beskyttelse velger deler av befolkningen å utsette seg for risikoen ved ubeskyttet sex.

UBESKYTTET SEX: ET «FEILSKJÆR» ELLER EN DEL AV VIRKELIGHETEN?

Av Louis Gay, Nye Pluss

DET VILLE VÆRT UNØDVENDIG Å BRUKE P-PILLER, FOR DE FLESTE KVINNER OM DE HADDE VALGT KONDOM SOM PREVENSJONSMIDDEL, ET VALG SOM RENT RASJONELT VILLE VÆRT BEDRE, DA P-PILLER IKKE BESKYTTER MOT SOI OG HIV

Diskusjonene rundt behovet for økt bruk av kondom og beskyttet sex handler ofte om å redusere smitteomfanget av hiv og andre seksuelle overførbare infeksjoner (SOI). Dette er viktig og prisverdig, både ut fra et folkehelseperspektiv og med tanke på personlig helse.

NULLTOLERANSE?

I kampen mot spredning av hiv og andre soi kan det virke som det ideelle målet ville være et totalt fravær av ubeskyttet sex i samfunnet. Kondom beskytter mot soi, og blir man likevel smittet, kan man få vellykket medisinsk behandling. Verken kondom eller behandling gir hundre prosent garanti mot smitteoverføring, men muligheten blir kraftig redusert. På tross av kampen for en reduksjon av ubeskyttet sex, er det fortsatt uønsket høye smittetall for både soi og hiv i samfunnet. Følgende problemstilling reiser seg: Skyldes dette at en stor del av befolkningen er uvitende om hvordan soi og hiv smitter? Mangler de kompetanse om seksuelle smitteveier, og er de ute av stand til å ta passende avgjørelser for å unngå å bli smittet?

«PILLEN»

Kan gruppen voksne kvinner og unge jenter som bruker p-piller, gi en indikator på omfanget av ubeskyttet sex i samfunnet? I tillegg kommer grupper som av naturlige årsaker ikke bruker p-piller, som bl.a. menn som har sex med menn. Det ville vært unødvendig å bruke p-piller for de fleste kvinner, om de hadde valgt kondom som prevensjonsmiddel. Dette ville vært et bedre valg i smittesammenheng, siden p-piller ikke beskytter mot soi og hiv. Likevel bruker nesten en kvart million norske kvinner denne typen prevensjon. Om heterofile kvinner som bruker p-piller praktiserer ubeskyttet sex i stort omfang, fordi de allerede har beskyttet seg mot graviditet, må det finnes en mannlig partner som praktiserer

det samme. Derfor vil gruppen som har ubeskyttet sex i realiteten være dobbelt så stor som p-pille-statistikken viser. Og selv om det sikkert vil kunne brukes som motargument at mange p-pillebrukere lever i faste forhold og derfor ikke har samme grunn til å beskytte seg med kondom, blir dette argumentet svekket av at statistikken forteller oss at nærmere 40 prosent av menn og nesten 50 prosent av alle kvinner har vært utro. Folkehelseinstituttet rapporterer også at de fleste kvinnene i Norge smittes av sin ektefelle eller faste partner som også selv er heteroseksuelt smittet. Markedsføringen av p-piller som prevensjonsmiddel viser altså indirekte at samfunnet aksepterer at mennesker velger ubeskyttet sex. I dag er ca. 50 prosent av hiv-pasientgruppen smittet heteroseksuelt og ca. 30 prosent smittet homoseksuelt.

INFORMERT VALG

Kompetanse om hiv, soi og smitteveier samt hvordan man beskytter seg, har vært pensum i ungdomskolen siden *Mønsterplan for grunnskolen* ble innført i 1987. I tillegg kommer offentlige smittevernkampanjer gjennom bl.a. media, noe som i varierende grad har bidratt med ytterligere kunnskapsformidling om seksuelt smittevern. Selv om det kunne være ønskelig at omfanget av slik opplysningsvirksomhet ble større, betyr likevel dette at det er grunn til tro at den generelle befolkningen har den nødvendige kompetanse for å foreta informerte valg.

Hvor står vi da? På tross av kunnskap om seksuelle smitteveier og beskyttelse velger deler av befolkningen å praktisere ubeskyttet sex, med påfølgende risiko. Når dette er tilfelle, burde ikke mer av diskusjonen rundt seksuell smittevern ta utgangspunkt i denne gruppens bevisste eller ubevisste, men uansett frie valg knyttet til seksuell risiko og hvorfor de velger dette? Dette er i dag en vurdering som i stor grad

overlates til helsesektoren og uttrykker nettopp en aksept for at vi skal få lov til å ta den risikoen vi ønsker selv. Om samfunnet aksepterer slike individuelle valg, er da slaget mot soi og hiv tapt? I tillegg til en kontinuerlig kunnskaps- og holdningskampanje om seksuelt smittevern, må samfunnet i større grad anerkjenne og møte de gruppene som velger annerledes med en respekt for de frie valg de har foretatt. Dette bør foregå i en dialog om risiko opp mot individuelle valg på bakgrunn av f.eks. seksuell nytelse og spenning, med fokus både på individuell risikovurdering og ansvar for egen og andres sikkerhet. Bevisstgjøring handler ikke bare om å endre atferd, men også om å sette mennesker bedre i stand til å gjøre riktige valg for seg selv og omgivelsene. Selv om valgene ikke alltid er ideelle i et folkehelseperspektiv.

Man kunne tenke seg en kamp mot hiv og soi ikke ulik hvordan man forsøker å redusere omfanget av røyking og alkohol gjennom økt kunnskap, holdningsendringer og en prispolitikk med høye avgifter, uten at forbruket er gjort ulovlig; i motsetning til hvordan man i dag velger å la hivpositive bære hele det juridiske ansvaret ved samtykkende sex, selv om smitteoverføring ikke finner sted.

MAJORITETENS FRIHET OG

MINORITETENS ANSVAR

Til dels tar samfunnet individenes rett til å velge ubeskyttet sex på alvor. Vi ser i praksis at majoriteten av befolkningen ikke risikerer å bli kriminalisert dersom de velger risikoen ved ubeskyttet sex. Dette gjelder i dag ikke for gruppen hivpositive. Selv om det ikke forekommer noen smitteoverføring, hiv-status er kjent, den hiv-positive er på vellykket behandling og partene har vært enige om ubeskyttet sex, bærer hiv-positive hele straffeansvaret. Jeg mener naturligvis ikke at kvinner skal fratas sin rett til å velge p-piller som prevensjon. Jeg forsøker heller å

påpeke at myndighetene taler med to tunger i spørsmålet om ansvarsfordelingen ved usikker sex. Det forblir et paradoks når myndighetene gjennom lovgivningen signaliserer at alt ansvar for både hypotetisk hivsmitte og faktisk hivsmitte, hviler på den hivpositive alene. Dette kan skape falsk trygghet hos den hivnegative delen av befolkningen, som ikke gjør gode nok vurderinger av egen smitterisiko. Alle hivpositive har en gang i tiden vært negative, og de er i utgangspunktet ikke en annenledes gruppe mennesker enn resten av befolkningen.

I tillegg hjelper det lite å rette strafferettslige tiltak mot en gruppe hvor nær 80 prosent er nærmest smittefrie takket være medisiner, og hvor det fra forskning påpekes at den største utfordringen i sammenheng med smitteoverføring av hiv er den allerede smittede gruppen som ikke er klar over det selv. Disse rammes ikke på samme måte av lovgivningen og oppfatter seg selv som hivnegative, med den konsekvensen det har for deres valg om å praktisere usikker sex uten ansvar for en mulig smitteoverføring av hiv.

VEIEN VIDERE

I fremtiden bør vi klare i større grad å respektere at selvstendige mennesker velger risikoen ved ubeskyttet sex, ved å gjøre begge parter i en seksuell relasjon ansvarlige på lik linje der det foreligger smitterisiko. Det er ikke

særlig realistisk at ubeskyttet sex som fenomen vil forsvinne i fremtiden, selv om man enkelte ganger kan få inntrykk av at det er det som ønskes fra myndighetenes side.

Historien så langt viser økte hivsmittetall og et stort omfang av soi, på tross av den smittevernkompetansen som man bør anta finnes i befolkningen. Det har tvunget seg fram uhensiktsmessige strategier, som vegring mot testing, hemmeligholdelse av egen smitte og psykiske vansker på grunn av stigmatisering. Ingen av disse strategiene er gode, verken i et folkehelseperspektiv eller for den enkelte.

Om seksuell helse og ansvar

Seksuell helse er i følge WHO ein tilstand av fysisk, mental og sosial trivsel relatert til seksualitet. Det krev ein positiv og respektfull tilgang til seksualitet og seksuelle forhold, i tillegg høve til å ha trygge seksuelle opplevingar, fri for tvang, diskriminering og vald. Seksuell helse betyr å verdsetje seksuell trivsel i alle livet sine faser, utover fokus på reduksjon av infeksjoner, sjukdommer og uønska graviditeter.

Av Tore Holte Follestad, Assisterande dagleg leiar Sex og samfunn

Vi ynskjer å tru at når to menneske møtes og skal ha ein eller annan form for sex, så er dette møtet prega av at partnarane er samtykkande og jamnstelde. Då vil båe parter ha god handlingskompetanse, slik at dei kan ta eit val som er godt og rett for dei der og då. Slik er det i ei ideell verd. I desse dagar, når vi diskuterer om hiv positive skal kunne straffast for å utsetje andre for smitte, klamydiainfeksjonen er tilsynelatande ute av kontroll og aborttala enno er høge, må vi kunne sei at vi ikkje lever i ei slik ideell verd. Menneske tek kvar dag, unge som gamle, val som ein slett ikkje burde sett utifrå eit reint smitte- og svangerskapsperspektiv.

Kven sitt ansvar er seksualiteten vår og dei vala vi tek? Eig vi seksualiteten vår sjølv, eller har vi lagt ansvaret for den til nokon annan utfanfor oss sjølv?

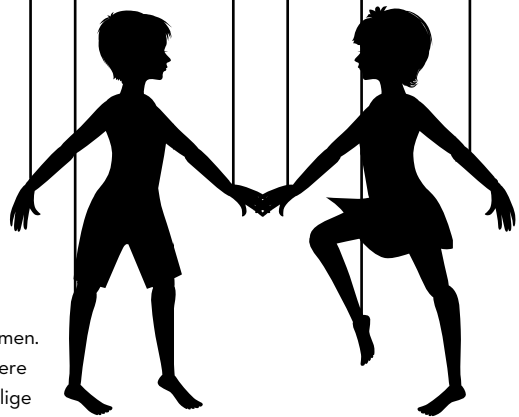
I Noreg har vi i dag lett tilgjengelege prevensjonsmiddel for kvinner og menn. Ein kan logge seg inn på ein statleg finansiert nettstad og gratis få tilsend kondomer heim til si postkasse. Kvinner kan få tak i hormonell prevensjon med resept skriven ut av alt frå helsesøster på skulen til fastlegen, variasjonen er stor for kor ofte ein må innta prevensjons-

midlet, og prisane er også varierte.

Det vi har vore dårlege på i Noreg, er å ha to tanker i hovudet på ein gong; bruke kondom og hormonell prevensjon, ikkje berre ein av delane. Kondomet er suverent når det gjeld å beskytte seg mot seksuelt overførbare infeksjoner, medan hormonell prevensjon gir kvinner kontroll over ein del av sin seksualitet, og på den måten vert ho frigjort frå mannen sitt eventuelle val om å bruke kondom. Fokuset når vi i Noreg snakker om seksualitet, er dei negative og kompliserte sidene. Det snakkast sjeldan om lyst, glede, kåtskap, pasjon og orgasme. Vi treng å snakke meir om dette! Vi treng handlingsplaner som snakker om kva som skal til for at vi skal oppleve dei gode og positive sidene ved seksualiteten og ikkje planer som fokuserer på alt som kan gå gale. Unge som gamle må oppleve at ein har kunnskap og tryggleik nok i seg sjølv til å ta val som ein kan stå for i ettertid og som byggjer oss sterkare som menneske. Vi veit nok om infeksjoner, klamydia og abort – alle veit at dette ikkje er bra. No treng vi å få vite noko om alt det gode seksualiteten kan gjere for oss, kor bra det er for muskel- og skjelettplager, at immunforsvaret blir sterkare og at vi kjenner oss betre og meir lukkelege av å nyte vår eigen og andre sin kropp.

KOPFKINO OG ANDRE FORTELLINGER OM SEXARBEID

Av Astrid Renland

To filmer har gitt alternative og tankevekkende innspill som utfordrer de trange rammene som preger dagens prostitusjonsdebatt.

Åtte kvinner ikledd arbeidsantrekk sitter langs et bord. Klærne gir assosiasjoner til profesjonene og rollene som de bruker for å virkeliggjøre kundenes fantasier og ønsker. Her er rytteren, generalen, femme fatale, skolepiken, slaven, sirkusdirektøren i rød latex uniform og domina, S/M og fetisjer. Kvinnene spiser og drikker mens de forteller historier om sitt arbeid innenfor de respektive sjangre, og diskuterer sitt forhold til sexarbeid, samfunnets holdninger til sexarbeidere, sexarbeidets rolle og funksjon i samfunnet, relasjoner til kundene og egen seksualitet. Iscenesettelsen gir assosiasjoner til Leonardo Da Vincis berømte maleri, *Det siste måltid*. Bordet bugner av mat og frukt og en hovmester ulastelig antrukket i uniform og med rumpa bar, sørger for at kvinnenes vinglass er fylt opp. Filmen er Lene Bergs *Kopfkino* og var hovedverket i hennes utstilling på Henie Onstad Kunstsenter 11. oktober 2012 til 6. januar 2013.

S/M-SEXARBEIDERE

Kvinnene jobber som sexarbeidere med S/M-tjenester som spesialer, og ifølge kunstneren representerer alle utenom én kvinne, som spil-

les av en skuespiller, seg selv i filmen. Det er med andre ord sexarbeidere som snakker om sexarbeid; virkelige mennesker som forteller om sine erfaringer med egne ord, mens rammene det skjer i er iscenesatt av Berg. Tittelen *Kopfkino* viser til de bildene man får i hodet når man hører en fortelling, og Bergs verk gir publikum innsyn i form for sexarbeid som i den grad den er tilgjengelig, som oftest i pornofilmer, er laget for å pirre seerne seksuelt. Samtalen mellom de åtte kvinnene i *Kopfkino* pirrer derimot ikke publikum, men gir i stedet et innsyn i lysten og seksualitetens uransakelige verden og viser at kommersiell sex kan være en del av dette. Det er morsomme historier og sjokkende historier om kunders fantasier og hvordan de oppfyller disse. Rytteren som forteller om kunden som vil bli ridd i utmark sammen med andre ryttere som tilsynelatende ikke lar seg affisere av dette synet, men hilser vennlig når de rir forbi. Det er en trist fortelling om en eldre mann som går til domina for å gjenoppleve ydmykelsen han som jødisk gutt hadde opplevd i fangeleir. Det er fortellinger kunder som finner kroppsvæsker utrolig seksuelt opphissende, også oppkast. Og om kunder som vil hensettes i total maktesløshet, eller betaler for å dominere. Ifølge sexarbeiderne handler det ikke alltid om seksuell tilfredsstillelse, men om muligheten til å leve ut sine fantasier; én kvinne forteller om en kunde som går hjem og har god sex med sin partner etter besøk

hos sin domina. Kundene er ikke stakkarslige mannfolk som er tapere på sjekke markedet, men menn i prestisjefylte yrker og profesjoner.

Kopfkino gir innsyn i en form for sexarbeid som ikke er en del av den offentlige samtalen om prostitusjon, men viser fram det som det ikke er tillatt å snakke høyt om; sexarbeidere som er stolte av yrket sitt og måten de utøver det på. Riktignok uttaler Lene Berg i Henie Onstad-senterets katalog til utstillingen at målsettingen med den 75 minutter lange featurefilmen ikke er å være et innlegg i prostitusjonsdebatten, men likevel viser *Kopfkino* at kunst kan etablere en alternativ scene for samfunnsdebatt. For Berg ligger det interessante i hvordan kvinnen fortellinger og betraktninger både åpenbarer sider man ikke tilkjenner i hverdagslivet og gir innsyn i livet til aktører som befinner seg på grensen til det kulturelt tillatte; på en og samme tid både ansett som uverdige objekter og tungt markedsført i mainstream-kulturen og litteraturen. S/M har som kjent vært både diagnostisert og sykliggjort, og på slutten av 1980-tallet ble flere personer dømt for å ha utøvd S/M i den såkalte Spanner-saken i England, fordi retten mente at det var umulig å samtykke til den typen behandling de involverte ble utsatt for.

- I det øyeblikket kvinnene ikke fremstår som ofre, må man ta dem alvorlig. Og fortellingene deres utfordrer mange etablerte forestillinger, ikke bare om normalitet og seksualitet, men også om kvinne og mann, penger og lyst, alvor og lek, sier Lene Berg til Morgenbladet (1.november 2012).

ET ANNET STED. EN ANNEN HISTORIE

Stranden er delt med et tau, en symbolsk stengsel mellom hvite, vestlige turister og svarte unge menn som falbyr alt fra billig juggel til oppvartende dater og forestillingen om at man, ja, ikke bare fortsatt kan begjæres, men at man faktisk i noens øyne er fantastisk vakker. Svarte unge menn, denne gangen fra Kenya, elsker hvite kvinner, farget lyst hår, hårrete kropper, gamle og store kropper. Alt hva den vestlige mannen forakter kan kvinnene i Ulrich Seidls *Paradis: Kjærlighet* få til overmål fra disse unge mennene. Den østerrikske regissøren tar publikum med på en annen side av sexarbeideres virkelighet. I denne filmen er det sexturisme som er temaet, og kundene er kvinner; vestlige kvinner som krydrer ferien med flørt, oppmerksomhet og sex av stedets beach bumsters – unge menn som opererer i turistindustriens kommersielle gråsoner.

Vi møter Teresa (Margarete Tiesel) som tar ferie fra et lite spennende liv som enslig mor til en tenåringsdatter og lærer for psykisk utviklingshemmede og drar til eksotiske Kenya for å bo på hotell med sine landsmenn og -kvinner. På flyplassen blir feriegjestene møtt av dansende kenyanere ikledd tradisjonelle antrekk, på veien til hotellet lærer hun og hennes medreisende de meste elementære ordene som hallo og takk, før de til slutt sluses inn i et inngjerdet fellesskap; en enklave for turister og innfødte ansatte med mål om å tilfredsstille utlendingenes behov og ønsker. Teresa shopper nødvendigvis verken et tilfredsstillende knull eller en kjærlighetssuvenir å ta med hjem, men en kombinasjon av oppmerksomheten, komplimentene og intimitet. Det hun ikke får hjemme. Teresa er romanseturist som i motsetning til sexturisme ikke handler om kontraktinngåtte tjenester som selges for kontant betaling. I romanseturismen er det ingen krav om at «no money, no honey», den kommersielle delen dekkes bak behovet for å hjelpe syke slektninger, bistå slummens lokale skoleprosjekt eller spørsmål om å bidra med mer enn én slant til andre presserende utgifter som plutselig har oppstått: Sexen er både kommersiell og relasjonell, men pengene må aldri være et uttalt mål.

Det er ikke de kenyanske mannlige sexarbeiderne som forteller sin historie, *Paradis: Kjærlighet* er regissørens fortelling om relasjoner i prostitusjon som sjeldent eller aldri

nevnes; kvinner som kjøper og menn som selger sex. Det er en voldsom film, og mange av anmeldelsene har fokusert på det groteske i det at feite, hvite, vestlige, middelaldrende damer tar for seg av unge menn, på en måte de aldri kunne ha gjort hjemme. Det er et interessant aspekt ved både filmen og virkeligheten; at kundene i sexturismen beskrives som en gruppe white trash totalt uten kulturell kapital. For både Teresa og det kvinnelige turistfellesskapet hun stifter bekjentskap med ligner til forveksling på det stereotype bildet vi har av thailandsfarende menn uten håp i helvete på det vestlige kjønnsmarkedet. Spørsmålet er om vi hadde følt mindre på det åpenbare postkoloniale maktforholdet om kjøperen hadde vært yngre, slankere og penere?

Seidl tar det imidlertid et stykke videre ved å vise maktforholdene som utspiller seg når vestlig turisme iscenesetter noen deler av verden som billige fornøylesparker. Teresa og ferievenninnene hennes inntar herrefolkrolle enten de snakker til servitøren i baren eller sexarbeideren i senga: Underhold oss, oppvart oss, elsk meg.

ILLUSJONER OG REALITETER

I likhet med *Kopfkino* er *Paradis: Kjærlighet* mer et kunstprosjekt enn en spillefilm. Filmen inngår i en trilogi – *Paradis: Håp* og *Paradis: Tro*, der temaet er begjær og søken etter lykken. I motsetning til *Kopfkino* er det ikke publikums fantasi som former bildene i *Paradis: Kjærlighet*, filmen er så direkte at man får følelsen av at man sitter som den berømte flua på veggen og iakttar scenene. Seidl har i likhet med Berg kombinert fiksjon og fakta, strandguttene spiller seg selv eller er spilt av gutter med erfaringer som beach bumsters, og selv om kvinnene er profesjonelle skuespillere former de selv rollene uten manus fra regissøren. Men det er ikke det filmatiske som er min interesse, det er selve fortellingen om en ganske alminnelig kvinne i moden alder som reiser til Kenya og lever ut sider av seg selv som ikke bare er et underkommunisert fagtema – kvinnelige sexkunder, men også en type adferd som de fleste ikke har med i selvrepresentasjonen: «Horekunden».

Om man ser bort i fra *Pretty woman* (1990) med Julia Roberts og Richard Gere der sexkjøp ender med kjærlighet og bryllup, er temaet prostitusjon å finne i krim- eller actionfilmer der de kriminelle hallikerne og nå etter hvert menneskehandlere, utbytter og utnytter uskyldige unge kvinner. Det er derfor interessant å få to filmer som på ulike måter gir innsyn i eller kanskje snarere rom for å tematisere kjøp av sex som noen mer enn en transaksjon der anonyme kunder har ett

eneste krav, og det er seksuell tilfredsstillelse. For selv om de sofistikerte sexarbeiderne i *Kopfkino* og de fattige strandguttene i *Paradis: Kjærlighet* kommer fra to forskjellige verdener både bokstavelig talt og i overført betydning, har de til felles at jobben deres er å realisere kundenes fantasier og drømmer, enten det er direktørens lyst til å være pizzabudet som blir tvungen til sex, eller kvinner som vil gjenoppleve tiden som kjønnsobjekt på sjekkemarkedet, seksuelt attraktiv og begjært. Å kjøpe sex handler ofte like mye om å betale for å leve ut forestillinger som det handler om å betale for å bli seksuelt tilfredsstilt. I *Prostitusjonsdager* (2009) av Erik Holien, forteller Maria og Lena om kunder som har sterkt behov for å underkommunisere det kommersielle og fremstiller møtet med dem som et romantisk møte med en kjæreste, en spennende date eller hemmelig elskerinne.

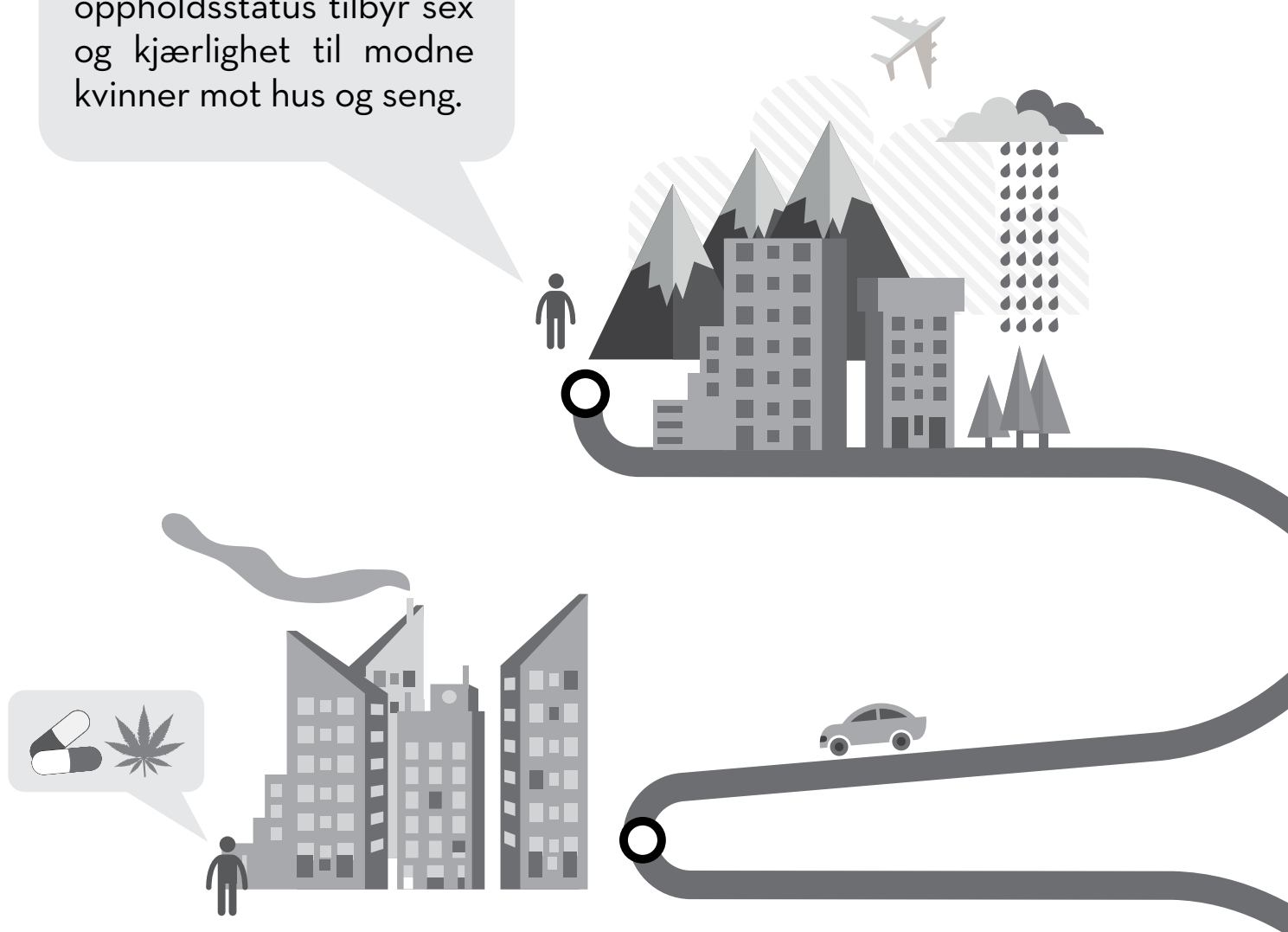
Det er muligens lettere for de fleste av oss å se for seg en medieprofilert konsernsjef i bleier enn kvinner på jakt etter instrumentell og kommersiell lykke og sex. I de tradisjonelle fortellingene om kvinners sexturisme er kvinner ofte sett på som ofre for sjarmerende sydlanske gigoloer eller svarte velutrustede unge menn, heller enn målbevisste kvinner på jakt etter ferieført og sex. Slik kan man også forstå som mange filmanmeldere har gjort, hovedpersonen i *Paradis: Kjærlighet*, selv om man kan spørre seg om de samme anmelderne hadde tolket det på samme måte om det var en hvit mann som hadde opptrådt på samme måte. For man kan også tolke hovedpersonen, Teresa, som at hun i møte med strandguttene opptre i henhold til idealer for hvit feminin seksualitet; passiv og på søking etter intimitet, ømhet og følelser fremfor sex og orgasme. Hun må sjekkes opp, og hun krever kjærlighet og monogami, men forventer samtidig at guttene stiller opp velutrustet, kåt og klar i senga. Når ikke det skjer, er Teresa en misfornøyd kunde som ikke får det hun betaler for, og ingen følsom partner med forståelse for den andres manglende lyst til å ha munnsex med henne eller evne til å få penis opp å stå.

Provoserende ja, men i likhet med Lene Berg bidrar Ulrich Seidl til å komplisere et samfunnsområde som i den offentlige debatten patologiseres og kriminaliseres, og derfor verdt å få med seg selv om filmen ikke primært er et innlegg i den hjemlige prostitusjonsdebatten.

PARADIS: KJÆRLIGHET -FOR KOST OG LOSJI

Av Andrés Lekanger

Unge menn med illegal oppholdsstatus tilbyr sex og kjærlighet til modne kvinner mot hus og seng.

Jeg møter henne på Kaffeglasset i Oslo. Hun heter Mari Utheim og jobber som miljøterapeut for Uteseksjonen i Velferdsetaten. Hun forteller om virksomheten deres, som stort sett går ut på å drive oppsøkende virksomhet ute i Oslo, primært i hovedstadens rusmiljø. Oppfølgingsarbeid er en annen viktig oppgave. De retter seg inn mot alle aldersgrupper. Som en del av dette arbeidet er det også naturlig at de har kontakt med papirløse innvandrere. Dette er unge menn som er uten rettigheter og mulighet til ordinært arbeid. Mange selger derfor narkotika for å tjene til livets opphold og kjærlighet for kost og losji.

- Får dere lett kontakt med de papirløse mennene?

- Dette er en gruppe uten rettigheter, og de lever i permanent frykt for utkastelse. Mange av dem kommer fra land uten offentlige sosiale tjenester, og de mangler tillit til myndigheter. De kan derfor være skeptiske til oss. Spesielt de unge bruker vi mye tid på å overbevise om at vi ikke er sivilt politi, og på å bygge opp et tillitsforhold. Inngangsporten kan være å tilby hjelp til enkle, praktiske ting, som hvordan anke avslag, advokatformidling, eller hjelp dersom de har mistet plass på asylmottak.

Mari Utheim presiserer at det ikke bare er salg av narkotika, men også vinningskriminalitet som gruppen foretar seg.

- Etter at politiet økte sin tilstedeværelse i sentrum i fjor sommer, med all oppmerksomheten dette førte med seg, har vinningskriminalitet overtatt for dopsalg. Dette gjelder ikke en del fra vestafrikanske land som vi ser enda selger, men blant dem som kommer fra nordafrikanske land er det mer vinningskriminalitet. De er lette å komme i kontakt med, og det er gjerne de som tar kontakt for å spørre om vi vil kjøpe hasj. Dermed kan vi prøve å få til en samtale. Jeg har aldri opplevd noe skummelt. De er høflige, men på grunn av mistenksomhet ofte avvisende.

DET KOMMERIELLE HJERTET

Filmen *Paradis: Kjærlighet* rev ned myten om at kvinner ikke utnytter økonomiske maktforhold og bruker unge gutter seksuelt. Men det er ikke bare på stranden i Kenya at muligheten til å inngå seksuelle relasjoner med unge menn byr seg. Illegale unge migranter og asylsøkere tilbys også kost og losji mot kjæresteforhold og seksuelle tjenester i Oslo. Ikke alle setter like stor pris på det.

- Jeg hadde en vekker, forteller Mari Utheim, og beretter om en ung mann hun fulgte opp.

- Han var i starten av 20-årene, og fortalte meg at han ikke lenger bodde på mottak, men hos kjæresten sin. Det viste seg at hun var ganske mye eldre

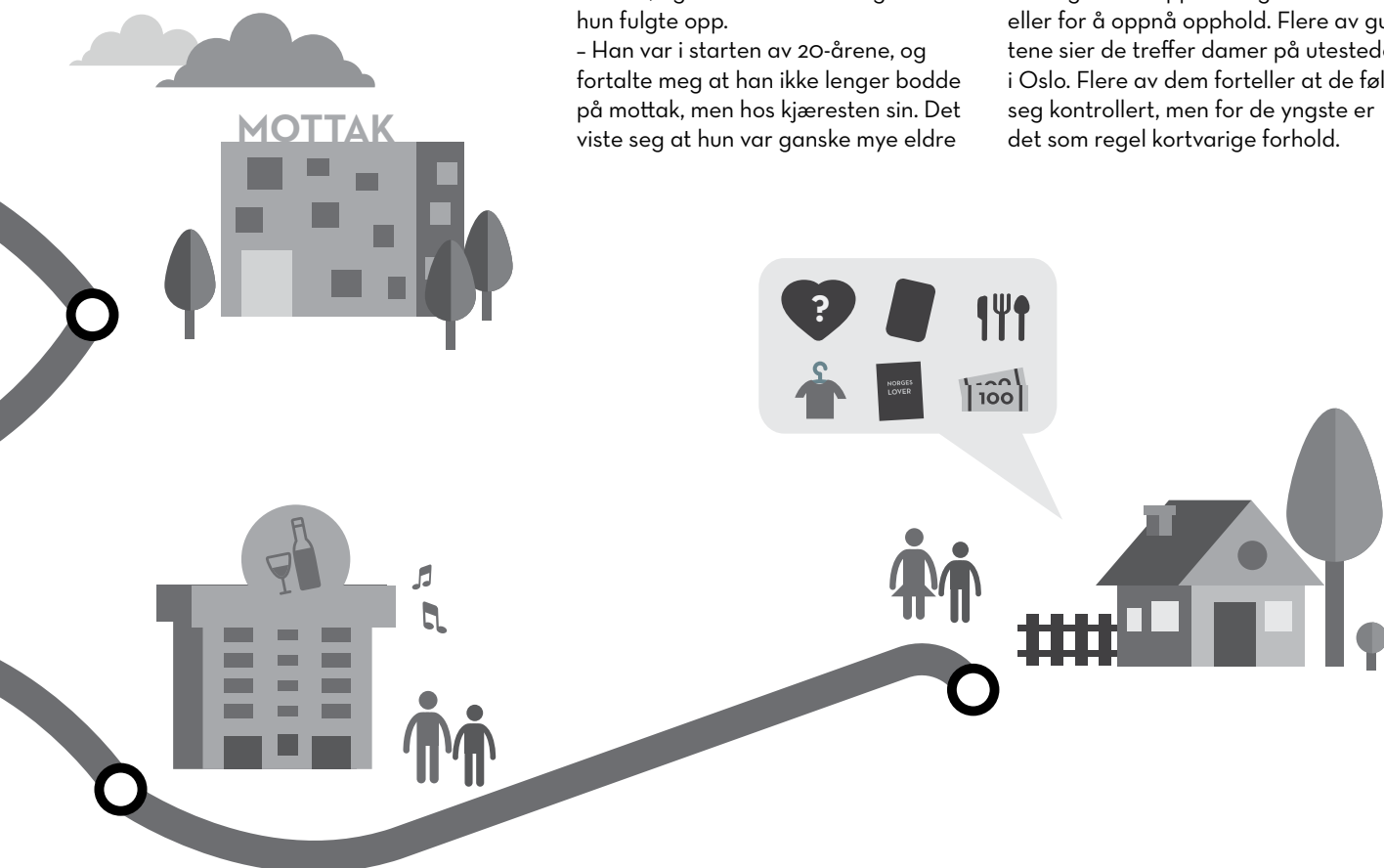
enn ham; hun sa selv at hun var 48 år. Dette trodde ikke den unge mannen på, han trodde hun var eldre, men hun nektet å vise ham identitetspapirene sine. Den unge mannen kunne fortelle at det ble stilt mange krav til ham, som at han måtte stille opp seksuelt når hun ba om det. Den unge mannen opplevde seg kontrollert, Hun ville ta seg av kontakten med advokat, og hun ville ordne mobiltelefon til ham.

- Hva tenkte du om situasjonen hans?

- Det sjokkerte meg, og jeg tilbød ham hjelp til å komme tilbake til mottak. Dette ønsket han ikke. Han opplevde kanskje dette som en mer normal måte å leve på. Andre trekker fram isolasjonen de opplever hvis de andre som bor på mottaket er fra et annet land og man ikke har felles språk. Dette er tungt å leve i, og mottaket kan da fremstå som et svært dårlig boalternativ.

Etter å ha møtt personer som levde slik, begynte Mari Utheim å tenke mer på dette med kjærestereasjoner, og hun begynte å stille flere spørsmål om dette.

- Det er vanskelig å tallfeste fenomenet, dette er kun noe jeg hører, men det jeg ser, er menn som oppholder seg her uten oppholdstillatelse. De har ingen rusproblemer, men selger narkotika. Uten oppholdstillatelse som kunne gi mulighet for arbeid, og håp, blir kjæreste et aktuelt tema for dem. Som en strategi for å slippe å selge narkotika, eller for å oppnå opphold. Flere av guttene sier de treffer damer på utesteder i Oslo. Flere av dem forteller at de føler seg kontrollert, men for de yngste er det som regel kortvarige forhold.

-Mener du dette er problematiske relasjoner og strategier?

- Jeg tror at denne typen relasjoner hadde blitt reagert på om det gjaldt yngre, utenlandske kvinner og norske, eldre menn. Vi «hjelpere» har kanskje vanskelig for å se mennene som ofre. Det kan handle både om at mennene er for stolte til å be om hjelp og at de ikke tør å innrømme at de er sammen med en dame de ikke ønsker seg, men det kan også handle om at hjelperne ikke tør å ta opp temaet. Nyteforholdet kan også snu opp ned på mennesenes idé om hvem som skal være forsørgeren.

Mari Utheim forteller at da hun så filmen *Paradis: Kjærlighet*, tenkte hun at det ikke var langt unna det hun har sett.

- Vi ser alltid den stereotypiske mannen som kjøper sex, men det finnes kvinner som inngår i praktiske relasjoner. Dama prøver kanskje å rømme fra ensomhet, mens mannen får trygghet. Paret kan være enige om å være i et forhold, men ikke nødvendigvis enige om rammene for forholdet. Ingen sier rett ut at de «selger sex», men de kaller det et forhold, vel vitende om at det primært er et praktisk forhold.

Mari Utheim ser at det er komplekse situasjoner som ikke ensidig kan forstås som maktrelasjoner.

- Det kan være situasjoner med ekte følelser og ekte omsorg, men mitt råd er at man skal være forsiktig når den ene er uten rettigheter. Jeg mener ikke at alle kvinner som har forhold med papirløse menn er kyniske. Det er mange nyanser, og hvert tilfelle er forskjellig. Men jeg vil jo fortsatt trekke fram at man som utenforstående bør spørre seg hvordan man ville sett på det om det var motsatt kjønn, altså papirløs kvinne og norsk mann.

Men det er ikke bare asymmetrisk maktrelasjon som kan være et problem.

- Noen av disse afrikanske mennene er sammen med kvinner som misbruker narkotika, og opplever det som tungt å se dama si med nåla i armen, sier Mari Utheim.

- Er det noen av de unge mennene som forteller om denne typen kjæresteforhold til menn?

- Dette har jeg kun hørt om når det gjelder norske menn i rusmiljøet. Det er ikke utenkelig at det skjer.

STATUS: ILLEGAL

- Hvilke problemområder og behov møter dere?

- De står fast. De har ikke opphold og kan kanskje ikke dra hjem på grunn av forfølgelse, gjeld, eller andre problemer. Da klorer de seg fast her og håper på mirakler. Vi snakker mye om motivasjonssamtaler for rusmisbrukere, men jeg tenker dette også er relevant for dem som ikke har rett til opphold. De har mistet alt håp, og da blir relasjonene med kvinnene en midlertidig løsning. Grunnen til at jeg prater mye med gruppa er fordi jeg prater fransk.

Det er vanskelig for mennene å se alternativer fordi de står i et juridisk limbo. Det de trenger motivasjon til, er ofte å ta tak i saken sin og finne ut hva de skal gjøre videre, ta et aktivt valg. Ofte merker jeg at de er så redde for negativt svar at de ikke tør å kontakte UDI for opplysninger. Manglende håp er vel et nøkkelord her, og gjør at noen nesten blir paralyisert. Vi kan hjelpe dem med å finne ut av hvilke støtteordninger som eksisterer for retur til hjemlandet, eller med oversikt over regler innenfor EU og Schengen. Har de mulighet til å anke? Mennene setter pris på at jeg kan hjelpe dem få oversikt over situasjonen. Ellers så kan vi hjelpe dem med å sette seg inn i dokumenter. De leser jo ikke norsk, noe som også kan gjøre en kvinnelig kjæreste viktig. Samtidig som det gjør at kvinnene har kontroll, da de blir bindeleddet til den norske staten.

- Hva er løsningen på problemene til disse unge mennene?

- Mange av dem hadde midlertidig arbeidstillatelse i Italia, men mistet jobben på grunn av økonomisk krise. De kommer til Norge, og arbeidstillatelsen gjelder ikke her. Da blir salg av narkotika et alternativ. Arbeidstillatelse er noe de selv trekker fram som noe som ville hjulpet dem her og nå, men utover det er det vanskelig å se noen mer varig løsning i den situasjonen de er i.

KROPP OG FØLELSER

Av Jeanne M. H. Henriksen, Pedagogisk/psykologisk rådgiver

Hvordan kropp og følelser er et filosofisk interessant og komplisert tema vil jeg komme tilbake til. Først vil jeg presentere noen tanker om kroppens og følelsenes betydning for samfunnets forståelse av prostitusjon.

INSTRUMENTELL OG PROFESJONELL?

Når jeg snakker om prostitusjonsbegrepet, bruker jeg ordet i ganske bred betydning, og jeg lar det romme kvinner og menn som har erfaring med salg eller bytte av sex. Jeg har tidligere sett nære på begrepsdefinisjoner i masteroppgaven *Han setter pris på sin krop? Mandlig prostitution i et kropsfænomenologisk perspektiv* (Institutt for Spesialpedagogikk, UiO 2011). Ett punkt ser jeg likevel som viktig å fremheve også i denne artikkelen, nemlig at jeg ser erfaringen med prostitusjon som noe en person bringer med seg videre i livet. Sagt litt

«Underlivet leies ut. Men ikke mer. Tankene mine får du aldri. Ikke sinnet, ikke sjelen [...] Jeg er ikke til stede. [...] kroppen er ikke den samme kroppen – den som kunden får er ikke den virkelige kroppen, den er ikke min» (Høigaard & Finstad: *Bakgater*. Oslo 1993, s. 107).

Prostitusjon kan fremstilles som salg av kroppen, uten salg av følelsene. Ut fra en slik beskrivelse av prostitusjonserfaring kan man argumentere med at den prostituerte søker å beskytte seg selv, forstått som sine følelser, gjennom å kople av den fysiske kroppen når personen selger sex. For å unngå å bli ødelagt og invadert av kundene skapes et skille mellom kropp og følelser gjennom ulike beskyttelsesstrategier som bidrar med en følelsesmessig avstand til kunden. Eksempler på beskyttelsesstrategier beskrives som ikke-berøring av viktige

kroppsdeler (for eksempel kyssing) og ikke-deltakelse i den seksuelle handlingen (for eksempel passivitet). Dette er en forståelse av mennesket som bygger på en forestilling om kropp og sjel

som uforenelige størrelser som griper tilbake til 1600-tallsfilosofen Descartes dualisme, som baserte menneskets eksistens på et absolutt skille mellom kropp og tanker. Og slik jeg leser det; et skille mellom kropp og følelser.

LYST OG PENGER

Men finns et slikt skille? Og hva ville konsekvensene være om det ikke finnes et skille mellom kropp og følelser? Ett svar hadde muligens vært at personer med prostitusjonserfaring blir ødelagt. Jeg mener det ikke er så enkelt. Forskning på det mann-

«Underlivet leies ut. Men ikke mer. Tankene mine får du aldri.

IKKE SINNET, IKKE SJELEN [...]

Jeg er ikke til stede. [...] kroppen er ikke den samme kroppen – den som kunden får er ikke den virkelige kroppen, den er ikke min.»

(Høigaard & Finstad, 1993, s. 107)

firkantet blir prostitusjon ofte antatt å medføre ødeleggende fysiske og psykiske konsekvenser for den prostituerte. Her vil jeg understreke at jeg anser prostitusjonserfaring som en opplevelse som vil påvirke personens tanker, holdninger og handlinger nå og i fremtiden, uten å ta stilling til om opplevelsen er positiv eller negativ. Samfunnsdebatten, lovgivningen og til dels prostitusjonsforskningen kan i flere tilfeller kritiseres for å fremstille personer med prostitusjonserfaring ensidig som ofre, og den prostituerte kropp som et salgsobjekt. Her er et eksempel er hentet fra eldre forskning på feltet:

lige prostitusjonsfeltet kan, tross sine begrensninger i omfang, varighet og systematikk, bidra med kunnskap som ikke så lett lar seg forene med et skille mellom kropp og følelser i prostitusjon. Uten å generalisere opplever jeg økt grad av aksept (og forventning?) om at mannlige prostituerte selger eller bytter sex for nytelsens skyld og ikke utelukkende tenker nytte og fortjeneste i forholdet til kundene. Hva skjer når den mannlige prostituerte har en aktiv rolle i sexhandlingen? Hvis mannlige prostituerte ikke ønsker å skille mellom kropp og følelser, ser jeg tre muligheter: Enten blir mannlige prostituerte følelsesmessig ødelagt fordi de ikke benytter seg av beskyttelsesstrategier som hjelper til å skille mellom kropp og følelser, eller så

trengs ikke dette skillet, eller så er et slikt skille ikke mulig. I de prostitueres hverdag og til dels i forskningen er det i dag vanskelig å få en dypere forståelse av prostitueres opplevelse, blant annet på grunn av denne forståelsen av et skille mellom kropp og følelser. Jeg vil hevde at de fleste av oss ikke tør spørre hvordan prostituerte opplever, fordi vi ikke er åpne for muligheten av at prostitusjon kan oppleves som noe annet enn negativt. Vi blir utrygge av å høre noe vi ikke ønsker å vite eller tro på. En utfordring for personer med prostitusjonserfaring er at de eksisterer i et samfunn som er med på å påvirke den prostitueres opplevelse av seg selv. Regjeringen arbeider for å redusere prostitusjon, og lovgivningen, hjelpeapparatet og media fremstiller prostituerte i rollen som stigmatiserte ofre. Dette medfører at samfunnet bruker definisjoner som ikke nødvendigvis er det samme som de med prostitusjonserfaring vil bruke. De kan oppleve at de ikke identifiserer seg selv som den målgruppen det offentlige har definert, og de kan velge å unngå samfunnets støtte i frykt for å bli stemplet som offer. Men hva vil

vitsen være med å spørre hvordan prostituerte opplever å selge sex, hvis vi ikke evner å ta imot deres opplevelse med mindre den passer inn i den virkelighetsoppfatningen vi lever med? Hvis den som spør allerede

sitter med svaret, er svaret på spørsmålet: Det har ingen vits, bortsett fra som en bekreftelse på det vi tror vi vet!

Å VÆRE EN KROPP

Jeg mener at alle har rett til sin egen opplevelse. Derfor trengs et perspektiv som kan bidra med å åpne vår forståelse. Dette er ikke ensbetydende med at prostitusjon skal forstås som noe positivt, men det betyr at prostitueres opplevelse ikke skal være forhåndsdefinert før den i det hele tatt er fortalt.

Jeg opplever at et perspektiv som baserer menneskets eksistens på en adskillelse mellom kropp og følelser, bidrar til å skape en forventning om at personer med prostitusjonserfaring forklarer deres opplevelse med å selge sex som noe entydig negativt.

Jeg vil introdusere et alternativt perspektiv som hevder at et slikt skille ikke eksisterer. Den franske filosofen Maurice Merleau-Ponty, også kjent som kroppens filosof og grunnleggeren av kroppsfenomenologien, hevder at menneskets eksistens skjer gjennom kroppen. En person erfarer verden gjennom kroppen. Merleau-Ponty skriver at menneskets både har en kropp og er en kropp.

På prostitusjonsfeltet vil å både ha og være en kropp bety at den prostituerte ikke kan unngå å oppleve noe når han eller hun selger sex. Den prostituerte vil alltid føle noe, siden det foregår et samspill mellom kroppen og følelsene. Å føle noe er ikke ensbetydende med at prostitusjon oppleves som positivt; det er derimot ensbetydende med at de prostituerte selv får mulighet til å beskrive hvor-

dan de opplever, og at opplevelsen ikke er forhåndsbestemt av et snevert perspektiv. Hvis en slik tilnærming kan bidra med en mer åpen tilnærming til prostitusjon, kan det medføre en dypere forståelse av prostitusjon som samfunnsfenomen. Det kan også påvirke vår forståelse av kroppens betydning for opplevelse generelt.

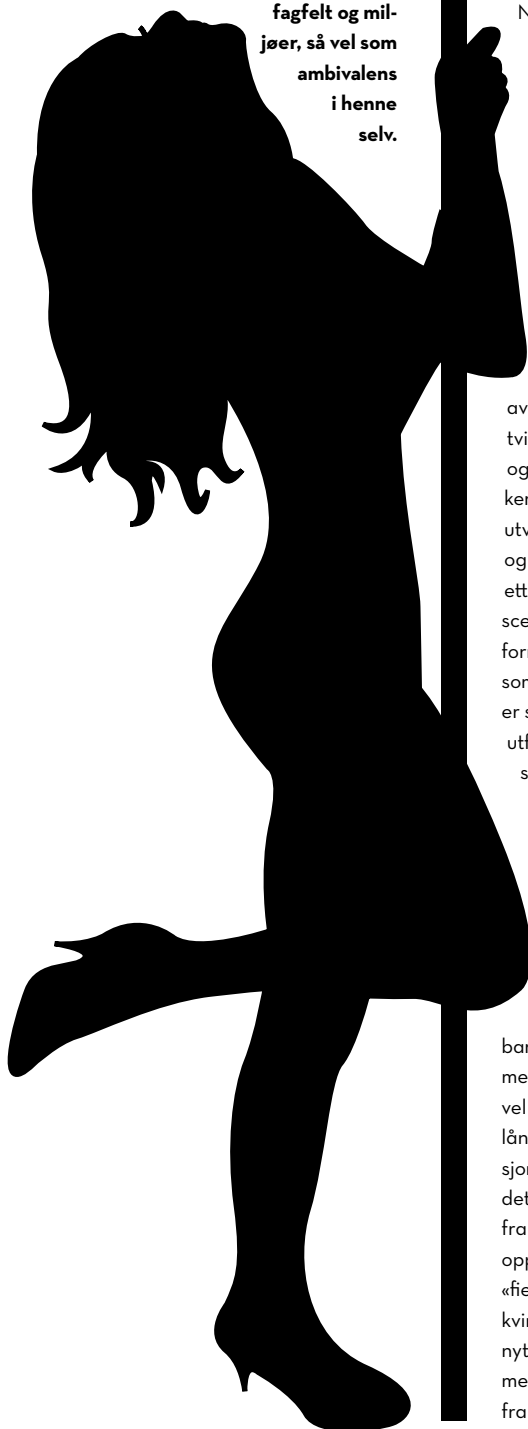
STÅENDE STANG - FALLENDE FEMINISME?

Av Ingvild Refsum

Pole dance er noe mange forbinder med lugubre strippebuler og annen lyssky virksomhet. Ser man litt videre på eller forbi dette er derimot interessen for pole dance som dansesjanger stor og varierende, og pole dance som treningsform; pole fitness, har de senere år vært nevnt som den mest voksende treningstrenden flere steder i verden. Det er likevel ingen tvil om at pole dance som dansesjanger, bare stangen i seg selv, er voldsomt konnotert.

Ingvild Refsum er utdannet samtidsdanser og koreograf ved universitet LABAN i London, og har arbeidet som frilans scenekunstner i Norge siden 2004. Hun har også studert fag innen feminisme, kjønns teori og dansevitenskap, og jobber for å integrere problemstillinger herfra i sitt kunstneriske arbeid. Med dette som bakgrunn har hun siden 2007 fokusert på poledance som kunstuttrykk, som treningsform og i et teoretisk kjønns perspektiv. Dette har berørt og forarget, og skapt turbulens i møte med flere fagfelt og miljøer, så vel som ambivalens i henne selv.

Poledance er noe mange forbinder med lugubre strippebuler og annen lyssky virksomhet, og bildet av en lettkledd kvinne i skyhøye hæler som åler seg rundt en blank stolpe foran et mannlig publikum, blir ofte ikke korrigert. Under dunkel belysning faller plaggene gjennomtenkt til gulvet akkompagnert av en smektende poplåt. Korrekt eller ei tolkes dette bildet ofte som opptakten til en prostitusjons handel. Ser man litt videre på, og forbi disse første assosiasjonene, er derimot interessen for poledance stor og varierende. Synet er etter hvert mer nyansert, om ikke i folkeie ennå.

POLEDANCE UT AV BULA

Nye former for «strippetangdans» er blitt utviklet og brer om seg. Disse kan deles inn i ulike kategorier og sjangere som scenisk dans, trening eller erotisk underholdning. Skillet mellom de to første og det siste er at klærne beholdes på og ikke tas av, altså stripping. Utgangspunktet er likevel det samme; bevegelser rundt en stang. I hvilken grad bevegelsene er koreografert og hvordan stangen brukes, varierer. Populariteten og tilstrømningen er økende til samtlige, og organiseringen av «dancesporten» og profesjonaliseringen av miljøet er i fremgang. Det er likevel ingen tvil om at poledance, både som dansekunst og treningsform, bare stangen i seg selv, vekker sterke assosiasjoner. Som all annen dans utvikles poledance stadig ved at koreografer og dansere med ulik bakgrunn formgir dansen etter sitt uttrykk, mens bruken av stang som scenisk element er særegen for denne danseformen. Avhengig av øyet, kan stripping ses på som erotisk kunst. Samtidig, hvis den verken er selvreflekterende eller samfunnskritisk i sin utførelse, kan ikke stripping defineres som samtidig scenekunst. Derimot kan stripping i likhet med andre typer underholdning utføres på mange nivåer, fra gatekjøkken til gourmet og under ulike typer arbeidsforhold for aktørene.

FRIGJORT OG UNDERTRYKT

Som ung kvinne opplever jeg at jeg, bombardert med valg og forventninger, er dratt mellom store ytterpunkter. Toneangivende, i så vel treningstrender, kunst og motebildet, er en lånt estetikk med opphav i porno og prostitusjonens verden. Gester, mimikk og bevegelser det spilles på i populærkultur, er hentet rett fra strippeklubber. Ord som ofte går igjen i oppbyggingen av kvinners selvbylde er «sexy», «fierce» og «attitude». Dette er også det som kvinner gir uttrykk for å ville ha, og gladlig benytter som selvrealiserings- og selvtilitsverktøy med god effekt. Samtidig tar de sterk avstand fra sine dansende nattklubbssøstre. Viljen er

liten til å se sammenhengen mellom denne virksomheten og det som foregår i dansestudio, som voksende treningstrend hjemme alene i stua eller med venninnegjengen som sosial aktivitet. Selv frarøvet det mannlige blikket, er det like fullt objektiverende i sin utførelse.

På sin side opplever strippere og underholdningsartister (f.eks. innen burlesksjangeren) som med stor yrkes stolthet kler av seg på nattklubb eller scene, at de pådyttes en skamfølelse rundt manglende «tekkelighet». Verken skammen, eller offerrollen, kjenner de seg igjen i. Kvinner flest blir i frigjørings navn i stor grad oppfordret til å opptre «skamløst», men det er en hårfin balanse mellom dette og å være tilstrekkelig bluferdig. Å spille på sex blir av mange ansett som tarvelig, samtidig som det å eie og nyte sin seksualitet og vise dette, blir både oppfordret og hylet. Det skapes et gap mellom eget selvbylde, referanser og ideal. Denne kontrasten finner jeg dypt fascinerende. Hvorfor er sexy så problematisk? Som samtidsdanser, koreograf og «dansekåt» kjønnsforsker, har jeg ved å bringe en tradisjon forbundet med lavkultur og objektivering av kvinnekroppen inn i en kunstnerisk sammenheng, et ønske både å løfte frem et scenisk sterkt uttrykk, og å problematisere objektivering av kvinnelig sensualitet ved å vise danseren som utøvende subjekt. I mine forestillinger har både det kunstneriske og sceniske uttrykket kretset rundt det å være «kvinne» i dag, om kropp, valg, og seksualitet. Over tid har jeg fått flere innfallsvinkler til hva poledance er, og kan være. Jeg har erfart hvordan oppfatningene varierer, og ser store skjevheter mellom utøverens ønske og tilskuerens blikk, eller utenforståendes betraktninger. Uttrykket er utvilsomt ladet. Holdningene er så forskjelligartede at de spenner fra ønsket om provokasjon og frigjøring, utfoldelse og eierskap til egen kropp, beundring og overraskelse, til intens motvilje, latterliggjøring, avstandstagen og ønske om forbud. Jeg har imidlertid aldri opplevd å møte likegyldighet. For meg beviser dette at poledance er en kunstform som beveger.

Å VÆRE ELLER IKKE VÆRE EN ANTI-FEMINIST

Jeg har selv opplevd på kroppen hvor frigjørende poledance kan være, og som instruktør i poledance gjenkjenner jeg dette aspektet også hos andre kvinner. Jeg har tidligere beskrevet det slik: «Gjennom å utfordre egne fysiske og mentale sperrer, lærer man seg selv og egne grenser å kjenne. Å beherske teknikk og øvelser oppleves som styrkende for både sjelen og musklene. Gjennom dans kan man utfolde ulike sider av sin personlighet. Du eier kontroll over «dansepartnere» din, samtidig som stangen krever din fulle oppmerksomhet.

Denne tilstedeværelse gir for mange dessuten et sårt tiltrengt avbrekk i hverdagen. Videre opplever mange at de blir sikrere på seg selv, sin egen kropp og sensualitet gjennom å trene poledance i trygge omgivelser og på egne premisser. Jeg er overbevist om at det å bli fysisk sterkere også gir en indre styrke, og denne selvsikkerheten tar man med seg i alle livets aspekter.» Flere konkurrerende danse- og treningsstudioer som tilbyr kurs i poledance, benytter seg av denne beskrivelsen i sin markedsføring.

Etter å ha uttalt: «For meg er poledance feminisme i handling og fysisk form - det handler om å eie sin egen kropp og seksualitet som kvinne», inviterte jeg i mars 2009 til workshop i poledance etterfulgt av samtale ved studioet jeg da var medeier i. Dette var i forbindelse med den feministiske kulturfestivalen *Ladyfest* som jeg siden 2006 har vært med å arrangere årlig. Arrangementet skapte enormt rabalder og førte til harde diskusjoner innad i feministiske kretser så vel som het debatt i nasjonal presse. Det ble ikke akseptert at poledance kunne være et uttrykk for feminisme. At jeg danset på stang ble likestilt med at jeg jobbet som stripper på klubb, med minimale nyanser i debatten. Jeg kunne ikke ha noe å si om feminisme, og det opplevdes dertil nesten umulig å få gehør for mitt syn i feministiske kretser. Jeg ble definert som en kommersielt kvinneutnyttende skurk. Selv om jeg viste til at jeg hadde lest min Beauvoir, ble jeg ikke sett eller hørt forbi rollen som «stripperen». Og i likhet med andre som jobber på strippeklubb måtte jeg «reddes», siden jeg var et «uopplyst offer». Derimot var det blant folk og jenter flest, mange som mente jeg talte deres sak og oppmuntret meg til å slå et slag for «deres type feminisme».

I en kronikk i Klassekampen («Feminisme det svinger av» 27.02.09) påsto jeg at det å ta stereotypene i egne hender og spille dem ut, har et større potensiale for å avmystifisere dem, enn det å blåse dem opp til fiendebilder. Gjennom de utallige jenteutdrikningslagene jeg har holdt, har jeg alltid blitt møtt med respekt og ofte beundring. Kommentarer på min kropp og «sexiness» har haglet. Deltagerne har mange ganger tatt det for gitt at jeg har erfaring fra strippeklubb og forventer at jeg er en forførerisk gudinne med stor seksuell appetitt og makt. En lystbetont rolle å bli satt i og spille i 90 minutter, men personlig problematisk. I hvilken grad inntrykket er dempet eller forsterket etter endt seanse varierer, men premisset er at jeg leverer en tjeneste der deltagerne skal underholdes og ha det gøy. Jeg opplyser likevel

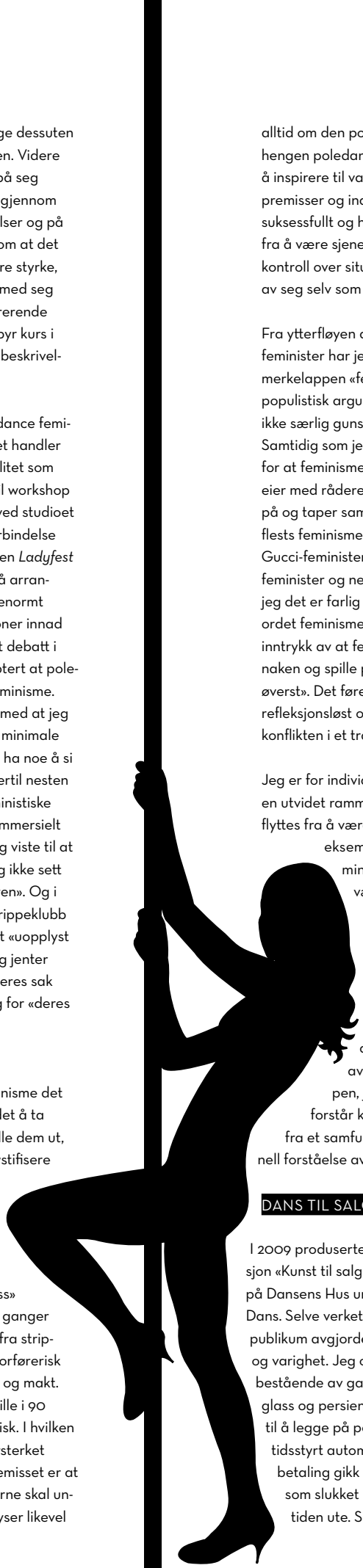
alltid om den politiske og historiske sammenhengen poledance-momentene står i, og søker å inspirere til variert kroppslig vellyst på egne premisser og individuelt vis. Jeg håper det er suksessfullt og har verdi. Jeg har sett jenter gå fra å være sjenerte og skeptiske til fullstendig i kontroll over situasjonen og representasjonen av seg selv som «sexy og sterk» stjerne.

Fra ytterfløyen av venstrevridde (radikal-) feminister har jeg blitt beskyldt for å bruke merkelappen «feminisme» som salgsvare og populistisk argument. Feminisme er derimot ikke særlig gunstig valuta å smykke seg med. Samtidig som jeg argumenterte da som nå for at feminisme har flere uttrykk og ikke én eier med råderetten. Venstresiden gjør krav på og taper samtidig ofte kampen om «folk flests feminisme» når de skuler stygt på såkalt Gucci-feminister eller 1500-kronersvibrator-feminister og nekter å gå i dialog. Likevel tror jeg det er farlig og fordummende å bruke ordet feminisme på en sånn måte at det gir inntrykk av at feminisme handler om å kle seg naken og spille på sexy, så lenge man «ligger øverst». Det fører til at «brukerne» historie- og refleksjonsløst opprettholder hore-madonna-konflikten i et trangt kommersielt korsett.

Jeg er for individuell valgfrihet og ønsker en utvidet ramme der definisjonsmakten flyttes fra å være forbeholdt noen få, slik det eksempelvis skjer ved dogmatisk feminisme. For meg har poledance vært styrkende og frigjørende, utfordrende teknisk og kunstnerisk - og særdeles personlig utviklende. Utvilsomt komplekst og en kilde til stadig ambivalens og utforskning. Samtidig er jeg motstander av den økende seksualiseringen av den stadig yngre kvinnekroppen, jeg gjenkjenner bildet og forstår kritikken mot poledance, sett fra et samfunnsperspektiv og en tradisjonell forståelse av hva poledance er.

DANS TIL SALGS

I 2009 produserte jeg en performanceinstallasjon «Kunst til salgs» som innslag i foajeområdet på Dansens Hus under festivalen Ny Norsk Dans. Selve verket var en performance, der publikum avgjorde dansens eksistens, start og varighet. Jeg oppholdt meg i et glassbur bestående av gamle kontordører med sotet glass og persienner. Tilskuerne ble oppfordret til å legge på penger ved myntinnkast i en tidsstyrt automat for å få «et show». Ved betaling gikk en lampe på inne hos meg som slukket når pengene var oppbrukt og tiden ute. Som utøver var jeg altså direkte

avhengig av tilskuerens initiativ og penger for å opptre (utover tilstedeværelsen i buret), slik at dansen eller kunstverket ble produsert. Kunst sammenlignes noen ganger med en prostitusjonshandling, og termen «å selge seg» som kunstner nevnes i flere sammenhenger. All scenekunstproduksjon og alle kunstnere er avhengige av finansieringsmidler foruten salg eller billett kjøp, men her var ansvaret plassert direkte i hånden til publikum. Det performative aspektet i verket var også svært interessant. Jeg prøvde ut flere «salgsteknikker» for å vekke oppmerksomhet og respons. Jeg vekslet mellom å være direkte og konfronterende, lokkende og avventende. Jeg testet hvordan forskjellige dansestiler skapte ulike reaksjoner. Jeg varierte uttrykket ved å spille alt fra sensuelt, yndig, abstrakt, vampete, eksplosivt, burlesk og moderne, og kjente på hva det førte til i opplevelsen som utøver. Tilbakemeldingene varierte fra vill begeistring til uttalelser om at det opplevdes som problematisk, ubehagelig og konfronterende for publikum både å bidra til og være vitne til. Noen la aktivt på penger mens andre observerte passivt. Enkelte ristet på hodet eller snudde seg vekk mens mange smilte og klappet. Det var tydelig at for noen ble assosiasjonen til stripping og i forlengelsen av det prostitusjon, for sterk og gjorde dem brydd.

STRIPPING AV KUNST

Med «Kunst til salg» fikk jeg muligheten til å introdusere poledance til et nytt publikum velsignet av rammene til en kunstinstitusjon. Samtidig presenterte jeg poledance, uten å være avkledd, i en nokså tradisjonell setting. Jeg refererte også til diskusjonen fra 2006 om momsritak på stripping, begrunnet med at stripping er kunst. Men alt som foregår på en scene er ikke nødvendigvis kunst. Og ikke all kunst er god kunst. Eller meningsfull. I en dansehistorisk fremstilling kan poledance oppfattes som smakløst. Fra et feministisk perspektiv kan dansen oppfattes som historieløs eller nedverdiggende sett i sammenheng med dagens kvinnekamp i nåtidens popkulturelle samfunn.

Når det kommer til inntjening, er potensialet for poledance stort. Ofte tilbyr utøvere og studioer en kombinasjon av seriøs trening - fremstilt som «hardt, men moro», ofte markedsført som «sexy» eller «hot trening»; utdrikningslag (hovedsakelig rettet mot jenter), og show/opptreden på events, messer, firmafester etc. Slik opprettholdes og dels forsterkes også det tradisjonelle bildet og oppfatningen av poledance.

Poledanceutøverne selv er som regel snare til å distansere seg fra «de som jobber på klubb»,

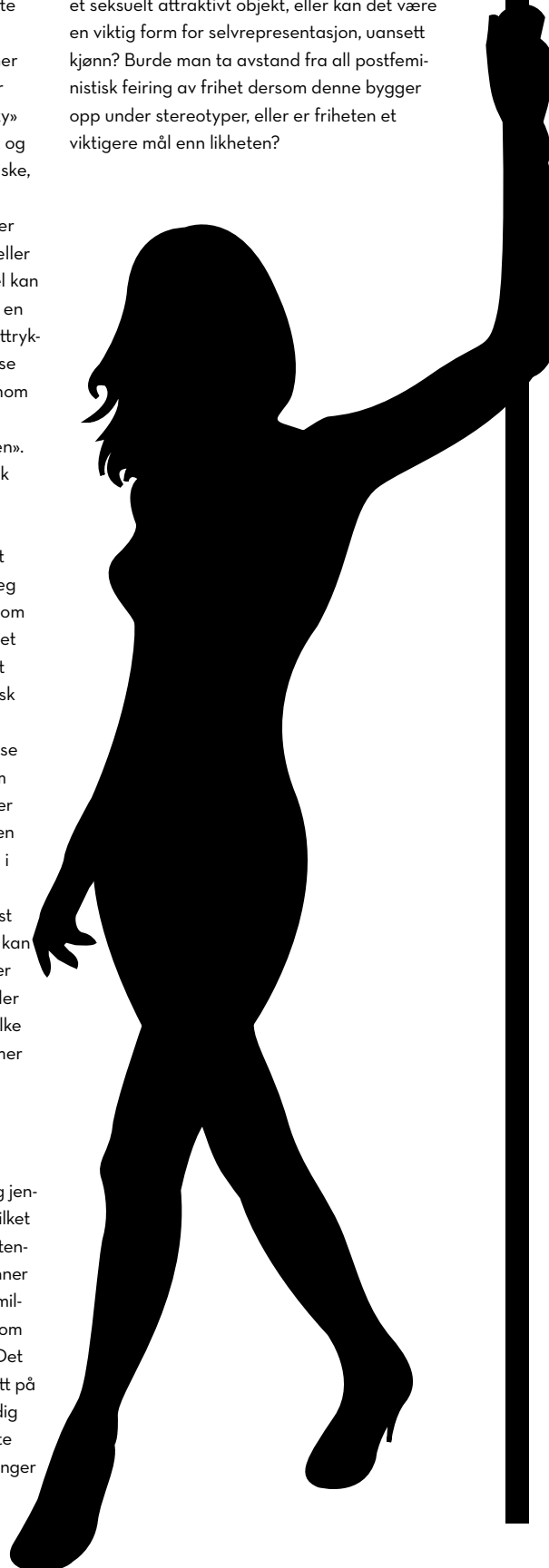
dvs. strippere. Verset som ofte gjentas er at «stripping og poledance har ingenting med hverandre å gjøre, men jeg har ikke noe imot de som gjør det (stripper)». For å underbygge dette skillet, velger mange også å koble seg fra referansen gjennom valg av kostyme, sko og bevegelser, bort fra de elementene som forbindes med «stripestangdans». F.eks. kan det inndeles mellom de som velger de klassiske «stripeskoene» og de som er barfotete (joggesko går innunder fitness-sjangeren, og karaktersko, tåspiss osv. defineres da her som scenisk stil). Noen vil argumentere for at sko med skyhøye hæler er «fierce», «sexy» og sådan et sterkt uttrykk for kvinnelighet og seksuell makt. Eller de kommer med estetiske, sceniske eller motoriske begrunnelser. De barfotete gjør gjerne et poeng ut av at de er nettopp det; «naturlige». De betoner ned eller tar helt vekk «sexy», selv om dansen likevel kan ha et høyst sensuelt preg. Samtidig er det en gjennomgående opplevelse at utøverne uttrykker selvtillit gjennom å vise mestringsfølelse og kroppskontroll. Selvbildet skapes gjennom fremføringen av «sexy» som den vågale, sterke og rampete med referanse til «horen». Rammene for poledance som et feministisk selvrealiseringsprosjekt er snevre.

For en snerpete scenekunstner hjelper det heller ikke at dansen teknisk sett lett lar seg avsløre hvis den er amatørmessig utført, som når danseren bokstaveligst faller til gulvet med dårlig utført «floor work». Selv om det kan innvendes at dette beror på en elitistisk holdning og er en smakssak, kan neppe innvendingen om manglende teknisk finesse slås tilbake. Svært få utøvere, også de som befinner seg på et avansert nivå, behersker dansen mer enn til å formidle gymnastikken og imponere med akrobatiske krumspring i varianter av spagat. Poledance kan sies å være akrobatikk med innlevelse, men oftest med manglende formidlingsevne. Dansen kan ha kunstneriske aspekter, men som regel er underholdningsverdien størst. Dette handler om hvem som utøver poledance og på hvilke arenaer. Og ikke minst hvem som bedømmer og verdsetter dansen.

TAR DE BARE TRUTMUNNEN VEKK

Samtidig forteller dette noe om kvinners og jenters sårbarhet, hva de er påvirket av og hvilket ønske de har for å uttrykke seg, være selvstendig og egenartet. Følelsen av mestring skinner gjennom, og samholdet innad i poledancemiljøet oppleves sterkt. Dette er unge jenter som uttrykker noe om det å være kvinne i dag. Det er verdifullt og fortjener å bli lyttet til og tatt på alvor. Hvorfor skulle ikke dette være et gyldig og viktig bidrag? Det ville jo ikke være første gang kvinnelige, især yngre kvinners, erfaringer

ble latterliggjort eller bokført som uviktige. Min kunstneriske intensjon er å vekke tanker rundt kvinne, kunst, og valg. Jeg ser nærmere på hvordan vi forholder oss til ulike kjønnsroller, kropp, skam og seksualitet. Utforsker forholdet mellom tilskuer og utøver. Og med stadige undring over hvem som eier definisjonsmakten for sexy. Er det per definisjon nedverdiggende og noen ganger ta rollen som et seksuelt attraktivt objekt, eller kan det være en viktig form for selvrepresentasjon, uansett kjønn? Burde man ta avstand fra all postfeministisk feiring av frihet dersom denne bygger opp under stereotyper, eller er friheten et viktigere mål enn likheten?

ÅPENT BREV TIL NORSKE POLITIKERE OG MYNDIGHETER OM SEKKJØPSLOVEN

Dette brevet handler om den grusomme stigmatiseringen av sexarbeidere og deres klienter som nå foregår her til lands. Jeg er inderlig rystet over den arrogansen som råder i regjeringen og blant visse politikere. Loven må fjernes!

Jeg må her få understreke at jeg er for frihet og mot undertrykkelse av individet. Jeg er selvsagt imot all form for tvang og menneskehandel. Det er selvsagt at slikt må bekjempes, men det er ikke noe hovedtema i dette brevet. Rent logisk kan man ikke parallellføre sexsalg og sexkjøp med menneskehandel, rett og slett fordi det ikke er det samme. At det finnes tilfeller av menneskehandel innen sexsalg må selvsagt tas alvorlig, men det blir aldri slik at all sexhandel er kongruent med menneskehandel, siden svært mange (både menn og kvinner) gjør dette av egen, fri vilje og på eget initiativ. Å si noe annet er i beste fall arrogant, i verste fall er det ondskapsfullt fordi man kategorisk avfeier muligheten for at det er individer som velger å selge sex og virkelig ønsker dette, og dermed opphører sin egen mening til den eneste rette. Så lenge sex er frivillig - kjøpt eller gratis - er det alltid en privatsak og må ikke få overvåkes moralsk av staten.

MORALISERENDE ARGUMENTER

Da loven ble vedtatt, var det et argument at man skulle endre folks holdning til sexkjøp, altså gjøre noe med samvittigheten og holdningene i befolkningen. «Det skal ikke være ok å kjøpe et menneske». Nei, det er ikke ok å kjøpe et menneske. Det er ikke det man gjør heller. Man kjøper en frivillig tjeneste hos en tilbyder; en tjeneste som det overhodet ikke er noe rasjonell, logisk dekning for å stigmatisere som farlig i seg selv.

Kjøp av seksuelle tjenester kan faktisk dekke et behov hos noen, for det er ikke alle som er i parforhold eller liker å sjekke opp andre for å oppnå gratis sex; ikke alle bifaller det sosialt aksepterte rollespillet som har som mål å skaffe seg sex. Det er skammelig at man kriminaliserer en gruppe som vil benytte seg av en tjeneste som er til salgs; en (helse- eller omsorgs)tjeneste som ikke i seg selv skader. Et annet argument rundt denne lovgivningen har vært: «Ville du likt at din datter eller sønn jobbet med dette?» Svaret burde være innlysende nok: «Ja, hvis det er noen hun eller han ønsker, og forholdene ligger til rette for det.» Hvem har rett til å bestemme hva mennesker skal jobbe med? Personen selv, eller foreldre og samfunn? Svaret er opplagt.

Når man forsøker å endre en holdning gjennom lovendringer og et justispolitisk eksperiment (som denne loven er), vil dette gjøre noe med befolkningen. Den grupperingen som tar dette til seg og faller for moral og samvittighets-argumentene til dem som innførte loven, vil fortsette å spre forutinntatte og giftige holdninger. Det å spille på folks samvittighet kan være effektivt, men i lengden er det svært problematisk. De som vokser opp i et slikt samfunn tar til seg holdninger som fører til en farlig stigmatisering. Den andre gruppen som ikke lar seg farge av argumenter i sexkjøpsloven, blir potensielle lovbrytere fordi noen av dem ikke ser noe moralsk utfordring i å benytte seg av et sexkjøp. Et forsøk på en moralbasert holdningsendring ender bare med at en sprer farlige, sneversynte holdninger og skaper splid i et samfunn som i utgangspunktet skulle vært basert på frihet for individer, toleranse og forståelse for andres valg og respekt for hverandres ulikheter. Slik hadde vi det i større grad før 1. januar 2009 da loven ble innført.

STRID MED GRUNNLOVEN

Når staten bestemmer at noen ikke skal få kjøpe en tjeneste som ikke er ulovlig å selge; bryter ikke da staten Grunnlovens § 110 om arbeid? Den sier: «Det påligger Statens Myndigheter at lægge Forholdene til Rette for at ethvert arbeidsdygtigt Menneske kan skaffe sig Udkomme ved sit Arbeide.» Det er veldig tydelig at man ikke legger til rette for at sexarbeiderne skal kunne tjene penger, men at statlige myndigheter diskriminerer yrkesgruppen grovt ved å avskjære kundegruppen - kvinner som menn.

BRUDD PÅ MENNESKERETTIGHETENE

Denne type lov er ikke bare trakasserende, den bryter også med menneskerettighetene,

og forskning som er gjort på området viser at sexarbeidere føler seg mer utsatt og stigmatisert enn noen gang: Hvordan kan man da forsvare å tviholde på en slik morallov, som i tillegg fremmer menneskehandel? Hvor lenge har Stortinget tenkt å ignorere en UNAIDS-rapport som entydig konkluderer med å anmode om avkriminalisering av sexarbeid; både kjøp og salg? Rapporten viser tydelig at stigmatisering, trusler mot sexarbeidere og spredning av hiv er mye større i land som har kriminalisert sexarbeid (kjøp/salg), enn i land som for eksempel New Zealand der de har avkriminalisert sexarbeid og sørget for en respektfull lovgivning som ivaretar sexarbeideres arbeidsforhold og rettigheter. At WHO i disse dager publiserer en rapport som understreker nøyaktig det samme, forsterker bare viktigheten av avkriminalisering. Kan Norge virkelig være bekjent av en lov som strider mot både Grunnloven og menneskerettighetene, samt FN og WHO's formaninger om avkriminalisering? I Morgenbladet 29.11.12 kunne det leses at Norge degraderes til B-nasjon i FN. Dette fordi nasjonen har sviktet i å trygge menneskerettighetsvernet for utsatte grupper. Disse gruppene har ingen institusjon å gå til når krenkelser forekommer. Det er skamkelig at Norge ikke oppfyller de såkalte Paris-prinsippene om å sikre et organ som skal fremme menneskerettigheter og overvåke nasjonens tilstand - uavhengig av staten. Her foregår det krenkelser, uten at man har et organ som kan overvåke. Sexkjøpsloven er en opplagt krenkelse, og krenkelse rammer alle, enten man vil se den eller ikke.

LOVEN MÅ REVERSERES

Heldigvis er det politiske partier som er sterkt imot loven, men må man virkelig vente på et regjeringsskifte for at loven skal bli fjernet? Er det ikke mulig å innrømme at loven gjør ubotelig skade i samfunnet og reversere den allerede nå, før skadene og lidelsene blir større? Vil man se på at loven presser sexarbeid under jorden og faktisk muliggjør menneskehandel i enda større grad? Vil man ikke sexarbeidernes beste? Vil man ikke unngå å ramme uskyldige? Må man oppkonstruere kriminelle? Jeg registrer at Danmark ikke vil innføre denne loven nettopp på grunn av de omtalte negative konsekvensene, og at den danske justisministeren kritiserer de andre nordiske landene for deres lover mot sexkjøp. Sett i historisk perspektiv er det alltid kun snakk om tid før borgerne ikke vil finne seg i krenkelse fra staten lenger. Det er bare

så synd at man i mellomtiden må se på alle ydmykelsene som oppstår på grunn av en lov som aldri skulle vært vedtatt.

Det bærer alltid galt av sted når et helt folk må rette seg etter lover som er sterkt preget av et bestemt religiøst livssyn og en bestemt moral. Er det ikke en svakhet i demokratiet når man kan la en fraksjon av regjeringen og et knapt flertall av Stortinget vedta en lov som til de grader går ut over hele befolkningen - og skaper ulykke? Denne loven oppkonstruerer kriminelle av mennesker som i utgangspunktet ikke har gjort noe galt. Og det blir enda mer moralsk forkastelig når staten får inn-tekter gjennom bøtelegging av uskyldige mennesker som ikke er delaktig i menneskehandel, men bare ønsker å kjøpe sex.

RESPEKT OG TOLERANSE

Jeg drømmer om at man i fremtiden vil øke kontrollen med politikerne og eventuelt gjøre det straffbart for dem å komme med lovforslag som åpenbart har en skjult agenda, full av moralisering og religiøse forestillinger. Hva hvis de som er blitt krenket av denne loven gikk til søksmål mot staten for tapt arbeidsfortjeneste og grov diskriminering?

Jeg ønsker at Norge skal bli et land alle kan være stolt av; et land preget av respekt og toleranse for hverandres ulikheter, legning, yrkesvalg og bakgrunn. Et land som tar menneskerettigheter på alvor. Denne kvelende moraliseringen som har skylt over nasjonen skaper ingenting annet enn elendighet og splid. Sexarbeiderne må få tryggere forhold, og det må aksepteres at ikke alle menn og kvinner ønsker et fast forhold som ramme for sitt sexliv. Et regulert sexmarked (som i New Zealand) ville gitt større sikkerhet for arbeidere og brukere, og etter hvert også viske bort dagens stigma.

Så lenge sexarbeid er et lovlig yrke, må det behandles på lik linje med andre lovlike yrker.

Med de beste ønsker!

Anne Johnsen

HER PÅ JORD

RUSSLAND

Silver rose

Den russiske aksjonsgruppen for sexarbeidere, Rose Silver, skal formalisere sitt arbeid ved å søke om å få registreringsnummer slik at organisasjonen får offentlig godkjenning som rettighetsorganisasjon for sexarbeidere med navnet: *Silver Rose - Ikke-kommersiell partnerskap med sexarbeidere og allierte for å beskytte sexarbeideres helse, verdighet og rettigheter*. Aksjonsgruppen har deltatt aktivt i den offentlige debatten om prostitusjon i Russland, og ikke minst når det gjelder å formidle hvilke problemer sexarbeidere møter og hvordan dagens lovgivning har konsekvenser for helse og sikkerhet. Silver Rose vil både være et politisk talerør og pressgruppe for å forbedre situasjonen når det gjelder russiske sexarbeideres utsatthet for vold, overgrep og økonomisk utbytting.
www.silver-rose.org

DANMARK

SIO

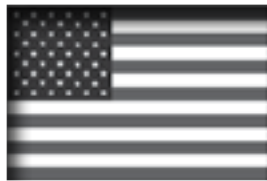
Den danske sexarbeiderorganisasjonen SIO tar til ordet for å etablere en ny prostitusjonslovgivning for å få sammenheng mellom skatteloven og straffeloven. I likhet med i Norge er det legalt å selge sex og danske myndigheter krever både skatt og merverdiavgift av inntekten samtidig som straffelovens hallikparagraf er et hinder for at kvinnene kan bli medlem av A-kasse (organisasjon som administrerer arbeidsledighetsforsikring m.m), eller på noen andre måter å organisere seg på lik linje med andre lønsmottakere. SIO foreslår derfor at hallikparagrafen avskaffes, at man etablerer en ny lov som forbyr å sette salg av sex for tredjepart som vilkår for ansettelse og at sexarbeid nå anses som lovlig yrke på linje med annen inntektsarbeid. Formålet med lovendringene er at sexarbeidere skal ha samme rettigheter som andre som driver selvstendignæringsvirksomhet.
<http://www.s-i-o.dk/>

CANADA

Forskning på tredjepart

Forskere på universitetet i Ottawa har publisert et forskningsprosjekt der sexarbeidere, samarbeidspartnere og andre som deltar i virksomheten er intervjuet. *Funnene i Beyond Pimps, Procuress and Parasites: Mapping Third Parties in the Incall/Outcall Sex Industry* bekrefter at lovgivningen som retter seg mot tredjepart motarbeider sexarbeiderens interesser og skaper utsatte situasjoner heller enn å beskytte mot utnyttelse, som er hensikten med forbudet. Studien viser at relasjonen mellom sexarbeider og tredjepart er mangfoldig og kompleks, og i mange tilfeller er det sexarbeidere selv som havner under tiltale for hallikvirksomhet.
<http://www.uottawa.ca/>

USA

USAID i Høyesterett

I 2003 lanserte president Bush *PEP-FAR - the President's Emergency Plan for AIDS Relief*, der bekjempelsen av prostitusjon inngikk som ett av hovedmålene for å forebygge spredning av hiv, og det ble satt som vilkår at alle organisasjonene måtte avgi et prostitusjonsløfte for å få bistandsmidler gjennom USAID. Nå har flere organisasjoner saksøkt USAID, og saksøkerne som består av *Alliance for an Open Society International (AOSI)*, *Pathfinder International* and *InterAction* som representerer internasjonale Aids-prosjekter, hevder at vilkårene strider mot grunnloven og krenker ytringsfriheten. Stridens kjerne er at anti-prostitusjonsløftet medfører ifølge saksøkerne, at mottakere av bistandsmidler må agere som talsperson for amerikanske myndigheter. Myndighetenes advokater hevder på sin side at løftet ikke krever annet enn at man støtter myndighetens politikk på området. Saksøkerne har fått medhold i lavere domstoler og det er knyttet stor spenning til hva som blir utfallet i Høyesterett.

<http://www.thenation.com/>

Sexarbeidere i Silicon Valley

Det er ikke bare IT-bedrifter som har våte drømmer om å skape seg en plass og et navn sammen med Apple og i andre høyteknologiske bedrifter i Silicon Valley, som ligger den sørlige delen av San Francisco. Området har blitt et ettertraktet sted for sexarbeidere som tilbyr alt fra sexsalg, intim massasje, eskorte og dominans, og som har tatt i bruk IT-teknologiens mange systemer og plattformer både for å markedsføre og selge egne tjenester og for å promotere sexarbeideres rettigheter. – Alt jeg kan om sosiale mediers markedsføring har jeg lært her som sexarbeidere, sier Kitty Stryker, som også jobber som sexarbeideraktivist der hun blant annet benytter seg av lyd-bloggeren *Whorecast*, for å delta i den offentlige debatten.

<http://money.cnn.com>

AUSTRALIA

Uhensiktsmessig bordellraid

Den australske sexarbeiderorganisasjonen Scarlet Alliance går i en offentlig høring, hardt ut mot australske myndigheters arbeid for å bekjempe handel med kvinner som i hovedsak består i at politiets raider asiatiske bordeller og massasjeinstitutt. Ifølge organisasjonens leder for migrasjonsprosjekter, Jules Kim, baserer myndighetene seg på mediedrevet stereotyper om ofre og gjerningsmenn i stedet for å ha en kunnskapsbasert politikk som har som mål å avdekke sårbare situasjoner og forebygge dem. Kim viser at politiaksjonene er ressurskrevende og en enorm sløsing med både tid og penger, i tillegg til at de har negativ påvirkning på både organiseringen av stedene og relasjonen mellom myndighetene og sexarbeiderne. Scarlet Alliance mener at myndighetenes anti-menneskehandel politikk verken fungerer forebyggende eller bidrar til å hjelpe mennesker som har vært utsatt for økonomisk utbytting eller andre forhold som faller innunder definisjon av menneskehandel.

<http://news.ninensn.com.au/>

ENGLAND

Prisnedgang skaper mer vold

En undersøkelse utført av Westminster City Council viser at sexarbeidere i London har vært nødt til å redusere prisene opptil 50 prosent og at det skaper større utrygghet og utsatthet for vold. Årsaken er den økonomiske krisen som både har medført at det er færre kunder og at antall sexarbeidere har økt. Sexarbeiderne er nødt til å ta kunder man tidligere kunne unngå for å få den nødvendige inntjeningen.

<http://uk.reuters.com/article/>

BUY, BUY LOVE

Vi har invitert Tore Aasheim til å reflektere over spaltens faste spørsmål. Aasheim har i løpet av sine 47 år og med sin journalist utdannelse fra England, spesialisert seg på fagområder som sex og samliv, ungdom og sex, og sist men ikke minst seksuell helse og rettigheter for både hivpositive og seksuelle minoriteter i samfunnet. Aasheim har erfaring med dagspresse, ukepresse, livsstilsmagasiner, radio og TV, og har etter en tid som redaksjonssekretær i Cupido, bladet for kåthet og glede som det heter i selvpresentasjonen, avansert til redaktør med ansvar for sex, helse, politikk og erotisk litteratur.

HVA ASSOSIERER DU MED BEGREPET PROSTITUSJON?

Jeg tenker umiddelbart på kjøp og salg av seksuelle tjenester, alt fra det at noen ser på det som den eneste måten å få sex med et annet menneske på, til at man har spesielle interesser som det er lettere å be en prostituert å være med på, enn for eksempel kona eller kjæresten.

HVA MED HOREKUNDE?

For meg er det en person som kjøper seksuelle tjenester av en annen person, der begge er innforstått med at sexen er en del av en forretnings-transaksjon. Må nok innrømme at jeg først og fremst tenker på godt voksne menn som ellers er «tapere» på sexmarkedet. Jeg har etter hvert skjont at det nødvendigvis ikke er slik.

ER DET TABU FOR MENN Å SNAKKE OM KJØP AV SEKSUELLE TJENESTER?

Ja, det vil jeg si. I alle fall seriøst. Men kommentarene og meningene sitter nok løsere i lystige lag der menn føler at de kan snakke fritt. Jeg har riktignok møtt noen menn som fritt snakker om at de liker å betale for sex, men først og fremst har diskusjonen gått på hva det vil si «å betale» - er det for eksempel å betale for sex dersom man spanderer på ei dame en hel kveld på alle mulige måter og hensikten er å få seg et nummer med henne?

ER DET TABU FOR MENN Å SNAKKE OM SALG AV SEKSUELLE TJENESTER?

Ja, det er nok helt klart - og det tror jeg først og fremst kommer av at prostituerte ofte blir fremstilt i en offerrolle, og det er en rolle menn absolutt ikke vil identifisere seg med. Samtidig tror jeg at mange menn har

et slags misunnelse/respekt-forhold til en mann som kan tjene penger på å ha sex med mange damer. Jeg innbiller meg at menn som selger sex til menn har det litt verre. Og det er jo ganske interessant siden jeg har forstått det slik at det er flest menn som er horekunder.

HAR KJØP AV SEX EN FUNKSJON UTOVER DET RENT SEKSUELLE?

Ja, jeg vet om folk som tenner på å kjøpe sex, selve tenningen er en del av årsaken, ikke nødvendigvis selve akten. Jeg tror også at kjøp av seksuelle tjenester er snakk om et ønske om nærhet (selv om det ikke er alltid), noen har et så dårlig forhold til sin egen kropp og seksualitet at de blir «tapere» på sexmarkedet og derfor får sexkjøpet også noe sosialt over seg.

BØR TILGANG PÅ SEX VÆRE EN MENNESKERETT?

Ja, det mener jeg, men det å ha sex med et annet menneske er ingen menneskerett. En aktiv og sunn seksualitet har svært mye å si for en persons psykiske og fysiske velvære, men ingen mennesker kan med menneskerettighetene som argument tvinge seg til sex med et annet menneske. Altså, jeg mener vi ikke kan forby seksuelle relasjoner mellom voksne mennesker og dermed frata dem tilgangen til sex, men jeg mener at vi heller ikke kan kreve at noen skal ha sex med noen.

VIL FORBUDET MOT KJØP AV SEX BIDRA TIL Å BEKJEMPE PROSTITUSJON?

Nei, det ser vi jo daglig bevis på i hovedstadens gater og på alle mulige nettsider. Forbud mot kjøp av sex er bare en halvgod løsning der man

foretar en kosmetisk korreksjon og håper at det vil hjelpe. Det er i stor grad en utbredt politisk feighet på dette området - og det som kanskje er enda verre - det mangler politisk vilje til å følge opp de blir rammet av både et forbud, men også de mindre hyggelige sidene ved prostitusjon. Dersom man genuint ønsker å hjelpe de prostituerte er det viktig å lytte til hva de selv ønsker og hva slags behov de har.

TROR DU AT EN PROFESJONELL SEXSELGER KAN HA DET SJELELIG BRA MED SEG SELV?

Ja, det tror jeg. På samme måte som en politimann, en lege, brannmann, journalist, NAV-medarbeider og så videre kan ha særdeles tøffe og utfordrende dager på jobben så takler de fleste jobben fordi de har et støtteapparat og aksept for at de gjør en viktig jobb. Jeg tror mange prostituerte ville fått det bedre på jobb om de hadde den samme form for backup av samfunnet.

ALTERNATIVER TIL KRIMINALISERING AV PROSTITUSJON?

Jeg tror det er viktig at vi tar innover kompleksiteten i dette med prostitusjon, både moralsk, etisk og juridisk. Det må være lov å ha sterke meninger for og imot, men lovene og samfunnets holdninger generelt må være basert på fakta, kunnskap og åpenhet. Kriminalisering slik vi har i dag fungerer ikke, og da må man se etter alternativer. Man må også være villig til å gå inn i problematikken og se at det er noen som er offer på grunn av trafficking, vold og trusler, men at det også er noen som velger å leve av det å være prostituert.

NADHEIM

SENTER FOR KVINNER OG MENN MED PROSTITUSJONSERFARING

På Nadheim kan du som selger eller har solgt seksuelle tjenester få råd, veiledning og praktisk bistand i forbindelse med din bosituasjon, din økonomi, jobbsøking, dine rettigheter, oppholdsstatus og helse. Vi tilbyr samtaler, personlig oppfølging, åpent hus, kurs og kulturelle aktiviteter.

Alle våre tjenester er gratis.

Vi er kvalifisert personell med lang erfaring.
Du kan være anonym i møte med oss. Vi har taushetsplikt.

www.bymisjon.no/nadheim

Besøksadresse: Norbygata 45, Grønland
Telefon: 22 05 28 80

Postadresse: Pb 9420 Grønland, 0135 Oslo
E-post: firmapost.nadheim@skbo.no

NATTHJEMMET

Vår Serviceerklæring:
Natthjemmet er: Et akutt/krise overnattingstilbud
til kvinner i rus- og prostitusjonsmiljøet.

Åpent alle dager fra kl. 22.00 – 10.00.

Mulighet for dusj, vasking av klær, mat og en seng å sove i.
Kjerneverdier: brukermedvirkning, respekt, solidaritet, omsorg og felleskap
Tilknyttet feltpleien. Månedlige husmøter.

Hjelp til å knytte kontakt til øvrig hjelpe- og tjenesteapparat.

Natthjemmet målsetning er å bidra til at kvinner får større kontroll over eget liv.

Telefon: 23 19 60 00 e-mail: natthjemmet@skbo.no

ET SOSIAL- OG HELSEFAGLIG HJELPETILTAK FOR KVINNER OG MENN MED PROSTITUSJONSERFARING UANSETT NASJONALITET OG OPPHOLDSSTATUS

Vi tilbyr hjelp, råd og veiledning, samt individuell oppfølging over tid, både til deg som vil ha alternativer til prostitusjon og deg som fortsetter å selge sex. Vi har både en lavterskel varmestue og et helsetilbud med lege og sykepleier.

Du behøver ikke å bestille time og du kan være anonym hos oss. Pro Sentrets ansatte har taushetsplikt og alle tjenestene er gratis.

På Pro Sentret kan du være åpen om dine erfaringer fra prostitusjonen. Vi har arbeidet i mer enn 25 år med prostitusjonsspørsmål. I møte med oss er det du som setter dagsorden og bestemmer hva du ønsker at vi skal bidra med.

PRO SENTRET ER ET KOMPETANSESENTER

Vi er et landsdekkende kompetansesenter som samler og sprer kunnskap om prostitusjon. Pro Sentret har undervisning og informasjonsarbeid til alle som er interessert og vi har et stort nasjonalt og internasjonalt nettverk.

KONTAKT

Pro Sentret har åpent
mandag til fredag mellom kl.8.00 og 15.30
tirsdag og torsdag har vi åpent til kl 20.00

Uten timeavtale kan du komme alle dager fra kl 12, også til sykepleier.
Lege er til stede tirsdag og torsdag kveld fra kl. 17.00

www.prosentret.no

Storgata 11, 0155 Oslo
Tlf. 23 10 02 00 Telefaks 22 41 05 44
e-post prosentret@sby.oslo.kommune.no

PROSTITUSJON ER EN HANDLING, IKKE EN EGENSKAP

**HVIS DU TRENGER
NOEN Å SNAKKE MED OM DINE
SEXARBEIDERERFARINGER,
RING 90 06 35 58 /Morten: 41 75 89 43
ELLER KONTAKT OSS PÅ MAIL:
PION@PION-NORGE.NO / JURIST@PION-NORGE.NO**

**HOS OSS FÅR DU OGSÅ
HELSEINFORMASJON / KONDOMER OG GLID /
JURIDISK RÅDGIVNING OG HJELP / GRATIS ALBERTINE**

